

ŽENSKI SVET

VSEBINA 5. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE. XXXIV. — MARICA NADLIŠKOVA-BARTOLOVA. — (Minka Covékarjeva.)	Str.	129
POMLADNA PESEM. — (Ksaver Meško.)	"	135
BI PLAKALA. — Pesem. — (Dora Grudnova.)	"	153
POVEST MALE DORE. — (France Bevč.) — (Nadaljevanje.)	"	154
IZ SPOMINOV SOFJE ANDREJEVNE. — (Priredil I. Vouk.) — (Nadaljevanje.)	"	154
KRIVICE: ANKA. — (Poldi Leskovčeva.)	"	141
PREŠERNOVA ŽIVLJENSKA TRAGEDIJA. — (Karlo Kocjančič.)	"	142
POMLADNA PESEM. — (Tea B. Abb.)	"	145
SLOVANSKE UMETNICE: AVGUSTA DANILOVA. — (Fr. Lipah.)	"	146
DETE IZPRAŠUJE. — (Fr. Ločniškar.)	"	148
O ŽENI. — (Marijana Kokaljjeva.)	"	149
MODA. — (Ivanka Breščakova.)	"	150
VEČERNA. — Pesem. — (Dora Grudnova.)	"	154
IZVESTJA: Naše delo. — Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje. — Književna poročila. Str. 155, 156, 157, 158, 159, 160.		
Modna priloga.		

ŽENSKI SVET

izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo, letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32, Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, pošta centrale, poštni predal št. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca št. 39/I.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEM

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

**Nobenega dvoma ni več, da se
oblačila** za gospode, dečke in otroke, **obutev**
kakor tudi raznovrstna

najceneje in najbolje nabavi v splošno znani naši detajlni trgovini
na Erjavčevi cesti št. 2

FR. DERENDA & Cie., LJUBLJANA

Nenadkriljivi v dobrem blagu in nizkih cenah.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni št. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

„RIBA“

specijelna trgovina vsa-
kovrstnih živih sladkovod-
nih in svežih morskih rib.

Na željo razpošiljamo vsako količino tudi izven Ljubljane.

Zaloga vseh konzerviranih rib „RIBA“ - J. OGRINC

Ljubljana, Gradišče 7.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXXIV.

Marica Nadliškova-Bartolova.

V Mirnipeči na Dolenjskem je bilo koncem l. 1896., ko mi je prinesel pismo noša pismo neznane roke... Iz Trsta? Nobene znanke nimam ondi...

— — — «Slišali ste že, da hočemo izdajati ženski list; najuljudneje Vas vabim, da zanesljivo in čimpreje vstopite v krog naših sotrudnic ter mi gotovo pošljete kak literarni prispevek za našo 'Slovenko'... itd. Marica Nadliškova.»

Kako sem si zazdela takrat! Marica, priznana naša pisateljica, vabi mene, neznanko, na sodelovanje pri prvem slovenskem ženskem listu!

Ej, živahno je bilo tisti čas! Lepo, ko smo tako željno pričakovali vsakega 1. v mesecu — ne zaradi borne učiteljske plačice — nego zato, ker sta prve dni v mesecu prihajala «Ljubljanski Zvon» in «Slovanski Svet», ki so vanju pisali naši prijatelji in prijateljice. Vse nas je zanimalo, o vsakem spisu in dopisu smo na dolgo in široko razpravljali, se radovali ali jezili, pritrjevali ali pobijali...

Tudi Marica Nadlišková je budila naše zanimanje, nadarjena ženska, ki je pisala novele, črtice, članke, in prevajala iz tujih jezikov. Kako imenitno! Nisem je poznala osebno, niti po obrazu ne, a že nekaj let mi je bila ljuba znanka, skorajda prijateljica. Saj je bila tudi učiteljica: videla nam je v duše, opisovala je milje, v kakršnem smo živele same, razumela je našo radost in boleost, našo prešernost in vse naše križe in težave. In zato mi je bila simpatična, kakor pač vsem tedanjim učiteljicam.

Marica Nadlišková-Bartolova je Tržačanka. Osnovno slovensko šolo je posečala pri Sv. Ivanu, peti razred in meščansko šolo pa je dovršila na italijanskih šolah. Potem je vstopila na učiteljske v Gorici. Vse junakinje-učiteljice njenih poznejših novel in črtic naglašajo, da «leta šolanja na učiteljski so bila najlepša leta.» Maturirala je v slovenskem in italijanskem učnem jeziku; iz nemščine in hrvaščine je napravila posebej izpit. Prvo leto je službovala na Proseku, potem pa zdržema v Trstu pri Sv. Ivanu do l. 1899., ko se je omožila.

Že 24. marca l. 1888. je izšel v «Edinosti» njen prvi spis «Narodno žensstvo» z laskavim uvodom tedanjega urednika Louva Žvaba. Odslej je prinašala «Edinost» pogosto njene navdušene in navdušujoče rodoljubne in feministične članke.

L. 1889. je izšla v «Ljubljanskem Zvonu» njena prva povest «Moja prijateljica» ter črtica «Dež in solnce».

Ko je l. 1891. izšel prevod Janje Miklavčičeve D'Amicisove knjige «Srce» in se je dr. Mahnič v «Rimskem Katoliku» obregnil vanj, češ da je «Srce» brezbožno, ga je Marica v sveti jezi pogumno, dasi morda malo pregestobesedno v «Slovanskem Svetu» zavrnila. Dr. Mahnič je ogorčeno odgovarjal z neokusno in obrabljeno frazo o «dolgih laseh in kratki pameti,» saj si ženske ni mogel misliti drugje kot za ognjiščem s kuhalnico v roki. In tako se je vnela med njim in Marico prava polemika. L. 1894. je polemizirala Marica iznova v «Slovanskem Svetu» z drjem. Mahničem zaradi ženskih značajev v Turgenjevih delih, ki so se zdeli učenemu doktorju nemoralni. S tem pa je v Marici vzknila velika ljubezen do ruske književnosti in Rusije.

Za roman «Vojna in mir», za Tolstega, za ruske pisatelje vobče se je Marica tako ogrela, da se je z urednikom Fr. Podgornikom pri uradnici v tajništvu ruskega poslaništva začela z vso vnemo učiti ruščine. V Trstu namreč so imeli Slovenci prvi Ruski krožek. Takrat je Marica s slovníkom prečitala vsega Puškina; Tolstega, Turgenjeva, Dostojevskega i. dr. pa je čitala že brez težav in skoraj brez slovníka. O ruskih leposlovcih je potem napisala navdušene članciče v «Slovanski Svet» 1892.—1899. in od l. 1897. za svojo «Slovenko». Zaradi lepega slovstva se je učila tudi francoščine. Tako je lahko prevajala zlasti iz ruščine in italijanščine.

L. 1897. je začela Marica urejati «Slovenko», prvi slovenski ženski list. Kakšen pogum! Izviral je pač iz idealizma, ki ga je sposobna le tržaška

Slovenka. Koliko je romalo v svet uredničinih pisem, ve samo oni, ki ima nekaj teh pisem v rokah. «Ako neham dopisovati, nehajo pošiljati, in nastane — suša», je tožila. Treba je bilo rokopisov, a odkod vzeti? Kje so sodelavke? — Če je le oddaleč slišala, da bi bila ta ali ona Slovenka sposobna napisati kaj, se je obrnila nanjo; vzpodbujala, navduševala in prigovarjala je. A zanimanja ter dobre volje za duševno delo je bilo takrat med slovenskimi učiteljicami res mnogo, dosti več kot danes.

Marica je bila izvrstna organizatorica. Iz nič je ustvarila list in priklivala iz teme celo vrsto sotrudnic; oglasile so se: Marica II. (Strnadova), Elvira Dolinarjeva (Danica), Vida (Jerajeva), Kristina (Šulerjeva), Nataša (Poljančeva), Vanda (Marica Gregoričeva) in v II. letniku naša najnadarjenjša pisateljica Zoška Kvedrova... razun poslednje same učiteljice. In temperamentne so bile, imele dovolj široko obzorje; kritikovale so, debatirale in polemizirale, se zavzemale za ženske pravice energično in duhovito, da se še danes veselíš te njihove odvažnosti, dasi je šlo včasih prav za malenkostne stvari.

Marica pa je znala pritegniti tudi neučiteljice, nekaj slovenskih visokošolcev, mladih pisateljev, Goesla, Govékarja, Vidica i. dr. Umela je pač pridobivati sodelavce, kakor jih ni znal marsikak moški urednik. In to je ena njenih glavnih vrlin.

Seveda je pisala v «Slovenko» sama največ. Skoraj težko je prešteti njene članke, črtice, kritike, notice polemične, feministične, praktično gospodinjske vsebine. Poleg tega je šel še vsak spisek skozi njene roke. Ako je bil za tedanje čase preveč svobodomiseln ali prerealističen, je pogovarjala, prisila njegovega avtorja, da ga je ublažil, saj je bila «Slovenka» navezana na «širše ženske sloje in je morala biti poljudno pisana».

Tri leta je urejevala Marica Nadliškova «Slovenko». V tej dobi je dobro spoznala bridko resničnost pripovedke o mlinarju, njegovem sinu in oslu. — L. 1899. se je poročila. Ko je povila prvo dete, ji je pisala prijateljica Marica II. iz Rusije: «Pustj budet Tvojo ditja Tvojo samoje lučšee sočinenje!»

Obenem in že prej pa je Marica sodelovala tudi pri drugih listih. Razun v «Edinost» in «Slovanski Svet» je pisala pozneje v «Sočo», «Zvonček», razne koledarje in dr. «Ljubljanski Zvon» je prinesel l. 1890. in 91. njeni noveli «Iz življenja mlade umetnice» in «Na obali». Obe deli pričata o lepem pripovednem daru, dasi kažeta seveda še znake začetništva. V črtici «Moja pot» («Zvon» l. 1893.), «Iz sedanje dobe», «Ob spominih» ter zlasti v nveli «Strte peruti» («Zvon» l. 1894.) se kaže že dobra opazovalka; značaji so verjetni, krepko orisani in očitvidno zajeti po resničnem življenju. Da je v njih še precejšnja mera sentimentalnosti, ni kriva samo Marica nego tudi tedanja doba: pisateljica je podajala resnične tipe. — Noveleta «Sirota» («Lj. Zvon» l. 1895.) opisuje usodo dekleta, ki si prevarano od prijateljice in ljubimca, hljub vsem naporom ne more ustvariti eksistence in si obupano konča življe-

nje. — «Usoda-kali» («Lj. Zvon» l. 1895.) slika zgodbo dveh zakonskih parov, ki ju je usoda neprimerno združila in koncem koncev zopet ločila.

Novelo «Pod streho» («Lj. Zvon» l. 1897.) smatram za njeno najboljše delo. V njej kaže Marica plastično uso tragiko izobražene, rahločuteče učiteljice Roze, ki se je dvignila iz nizih, a je prisiljena živeti med neobčutnimi, nevednimi, sirovimi sorodniki.

«Srednji stan je za ženske najslabši. Bogatinke in preprosta dekleta se lahko razveseljujejo in uživajo po svojem okusu, a me ne moremo k prvim, k drugim ne smemo. Vesti se in govoriti moramo kakor bogatinke, le veseliti se ne smemo tako. In če smo včasih tako srečne, da imamo primerno opravo, da imamo koga, ki nas uvede v „tak izbrani“ krog, in če smo vrhutega še tako srečne, da „koljemo oči“, o tedaj stikajo glavo h glavi ter si šepetajo: „Kdo je ta? Znete vi? Znaš ti?“ — Zmajajo z glavami. Kar se raznese kakor krotek, šibek vetrič: „Učiteljica iz podstrešja iz ulice «Del pane»... Še te je bilo treba!»...»

Tako toži Roza svojemu prijatelju izza mladih let. — Izvrtstno je v noveli podana tržaška poulična sodrga.

Živo in z najglobljim razumevanjem opisuje pisateljica Rozino usodo... Vsiljuje se domneva: tu je hote ali nehote vlila Marica v Rozo lastni značaj, lastni temperament ter lastne misli in nazore. Zdi se, da se Maričina kri pretaka v Rozinih žilah. Samo dogodki niso njeni, sicer pa je vsa ona.

Marica se v nasprotju s Paulino Pajkovo kaže že v svojih prvencih trezno realistikko, dasi se sprva še ni mogla docela otresti pretrane čustvenosti. V poznejših letih je viden vpliv ruskih realistično psiholoških romanopiscev ter Francoza Zole, pa tudi slovenskega «Kluba realistov» na Dunaju.

Poslednji vpliv izpričuje zlasti njena daljša novela «Fata morgana», ki jo je pod moškim pseudonimom «Eugen Štefanič» priobčila v «Zvonu» l. 1898. Dejanje je napeto, dialog živahen, značaji do malega dobro pogojeni. Vendar imam vtisk, kakor da se pisateljica pri tem delu ni utegnila dovolj zbrati in ni bila docela samasvoja. Isti sužet — ljubezen med duhovnikom in dekletom iz najboljše družbe — podaja psihološko vse bolj poglobljeno in prekrasno utemeljeno Srbkinja Izidora Sekuličeva v svojem kasnejšem romanu «Djakon Bogorodične crkve».

Najraje in najboljše predočuje Marica slike iz tržaškega okolja, ki ga pozna izvrtstno. Ob morju se godi več njenih povesti. Marica je prava ženska pisateljica, saj so v vseh njenih novelah glavne osebe — ženske, prav čestokrat učiteljice.

Njen jezik je izbran, dovolj bogat, čist in brez nepotrebnih tujk.

Medtem se je obitelj Marice Bartolove pomnožila in proza življenja je ubila peozijo. Vendar se je pred vojno še včasih oglašala v «Lj. Zvonu», «Edinosti», «Slovenskem Narodu». Potem je utihnila.

Prišla so strašna vojna leta v Trstu, ko je dobivala Marica za sedmero-glavo obitelj $\frac{1}{4}$ kg koruznega zdroba in 3 deke masti na teden! Dannadan so brneli v zraku zrakoplovi, polni sovražnih bomb... Kadar je bilo pomanj-

kanje najhujše, je prispela v Ljubljano, pa prosila za drag denar hrane za deco tja doli do Mirne peči. Na lastnem hrbtu je prinašala po 20—25 kg živeža v Trst, da je bila rodbina obvarovana vsaj za nekaj časa najhujšega gladovanja... To je bil čas, ki je izčrpal moči vrli Karli Ponikvarjevi.

Koncem l. 1919. se je Marica z obitelji preselila v Ljubljano. Nove razmere, nove dolžnosti, doraščajoča deca in še to in ono ji ni dovoljevalo več, da bi gojila leposlovje. Toda še vedno je dopisnica raznih novin, se udeležuje dela ljubljanskih ženskih društev, predava, dopisuje...

Veliko dela, veliko uspehov in tudi razočaranj leži za njo, a ostala je neizpremenjena idealistka, plamteča rodoljubka in Slovanka. V galeriji slovenskih ženskih portretov ostane Marica eden najbolj simpatičnih.

Minka Govékarjeva.

Pomladna pesem. (Ksaver Meško.)

Tičke, tičke pojoče, ve veste najbolje,
kaj je sladka pomlad,
pa čez gozdove na novo brsteče, čez zeleneče polje
sipljete svojih pesmi neizpraznjivi zaklad.
Sluša mladenič vas v utripajočem nemiru, v tajno rodeči se sreči,
ves drhti po čaši opojni v sanjah zaželjenih naslad.
Ogenj prečuden utrinja v očeh se vznemirjeno zročih dev,
mislí njih so nadsvetnih krasot, odbleski, besede prvorajske sreče odmev.
Starček celo ves drhteč od slabosti zapustil je kot ob peči,
da bi v solnca povodnji žareči
se okopal bolezní, slabosti let in starosti,
novih napil se telesnih moči in nove dušne mladosti.
Čez vsa nebesa, o tičke pojoče, čez zemljo, v neskončnosti večne daljine
vaše mlade sreče razliva se vriskajoči odmev —
pa naj jaz bi samó v tej sreči brezbrežni v duši mračne trpel bolečine,
jaz, ki sem mlad kot cvetoča pomlad!

Bi plakala . . . (Dora Grudnova.)

Bi plakala,
ker je v srcu mojem strah nocoj
pred nepoznanim vsem bodočih dnevov,
ki v dušo mi ga dahnil te noči pokoj —
bi plakala...

Nimam solz,
ker je izčrpano bolesti živo vrelo,
preveč, ah vse preveč jih bilo je
noči srebrnih, z mesečino belo —
nimam solz...

Ne morem plakati,
ker ve predobro danes srce moje,
da bi ne našlo v solzah sladke utehe,
ki kliče jo z brezdanjosti bolesti svoje —
ne morem plakati,...

Povest male Dore. (France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

orica je mislila, da je izdana in je okamenela. Za gospo je stopila na hodnik njena hči, ki je prišla Dorico za roko in jo je pogledala v polmraku v oči.

«Dorica je.»

«Pa sem se tako ustrašila. Kaj delaš tu, Dorica?»

Dorica je molčala.

«Ali ne greš domov?»

Otrok je zanikal.

«Tu ne smeš ostati. Pojdi k nam.»

V kuhinji so jo posadili na stol in ji dali kave in kruha. Jedla je s tekom. Njene oči so se zasvetile, ženski sta jo gledali.

«Zdaj boš morala iti domov.»

Dorici je bil s to besedo požirek zagrenjen; zanikala je z glavo, da ne gre.

«Ali si bila tepena?»

«Ne!»

«Kaj pa se je zgodilo?»

Gledala je v kruh in drobila mrvo za mrvo. «Teža ne povem.»

In ni povedala. Saj ni znala povedati. Kot uganke so se gledale vse tri ženske. Prijateljstvo, ki je človeku dostikrat nerazumljivo, je pričelo objemati srca. Preden so se ločile, so si bili dražji kot člani ene družine.

Na dvorišču se je skrila pod stopnice. Slišala je, kako sta prišla in šla po stopnicah. Počasni in siti koraki.

«Bog ve, kje je?»

«Kaj skrbiš! Pride, kadar bo lačna.»

«Ne pridem!» si je ponovila Dorica.

Dolfi jo je iztaknil in jo je gledal v trmaste oči: «Pojdiva se igrati!»

«Ne.»

Deček je videl njen obraz in je ni več silil. Stal je še nekaj časa, kot bi razmišljal, kaj naj stori.

Ko se je naredila noč, jo je postalo pod stopnicami strah. Počasi je odmel po dvorišču tetin glas, ki jo je klical, v skrbi so se odpirala in zapirala vrata, a ni se odmela. Dobro ji je dela ta zaskrbljenost, privoščila jo je.

Previdno se je splazila po stopnicah in stopila po prstih mimo steklenih vrat, da bi je kdo ne videl. Pri vratih sosednega stanovanja se je ustavila.

V tistem hipu je prišla teta na hodnik. Dorica se je stisnila k zidu in je bila podobna senci, da je teta ni opazila. Teta se je naslonila na ograjo in pogledala v medlo razsvetljeno dvorišče: «Dorica!»

Nihče se ni oglasil. Za njo je stopil na hodnik glasbenik. «Pa če se je izgubila?»

«Ah, kaj! Tišči se v kakem kotu!»

Teta ni bila tako brezbrizna, kot je kazala njena beseda, ki se je tresla. Ko je odšla, so se odprla vrata, pred katerimi je stala Dorica.

8.

Tistega dne, ko je Dorica prvič stopila skozi steklena vrata v stanovanje tuje družine, se je njeno življenje bistveno spremenilo. Sivolasa gospa Marija je bila prijazna, gospodična Nela ji je kazala pisane podobe v veliki knjigi.

Teta je ni pogrešala, vendar ji je bilo težko, da se drži tujih ljudi bolj nego nje. Jedva je vstala, že je bila pri njih, tudi obedovala je pogosto tam in prišla domov samo spat.

Kadar je teta zaklicala v globino dvorišča in se Dorica ni oglasila, je stopila do sosednjih vrat in potrkala. Dorica je videla na senci, ki je motno zastrinjala bele šipe, da prihaja teta. Skrila se je za gospodično Nelo.

«Oprostite, ali je Dorica pri vas?»

Veliki ljudje znajo lagati; kadar je treba najbolj, tedaj jim ne gre laž z jezika in jecljajo. Tudi to pot se je sivolasa gospa ozrla po Doričinem skrišči in dejala:

«Kosilo je na mizi.»

«Pojdi h kosilu», je dejala gospa iz vljudnosti do tete.

Dorica ni dejala ničesar. Trmasto je odkimala. Čutila je Nelino roko, ki je božala po njenih laséh.

«Spodite jo! Vedno je pri vas.»

«Saj nam ni na poti,» je dejala Nela. «Saj je pridna.»

«Grdó je. Kakor da pri nas nima ne prostora niti hrane.»

«Kaj hočete. Otrok je še. V zabavo nam je.»

Teta vpričo ljudi ni mogla biti huda, zato je zmagala Dorica. Ostala je. Zanimarjala je igro in dvorišče. Dolfi je stal pred njo in ni vedel, kaj naj ji ponudi za novo prijateljstvo.

«Čemu se ne igraš več?»

Dorica je skomizgnila z rameni. «Tako. Ne ljubi se mi...»

Bilo je nekaj drugega. Tega Dorica ni znala povedati. Med njo, gospò in Nelo je nastala vez, da ji je bilo dolg čas brez njih in so bile obema ženskama dolge ure brez Dorice. Ta skupnost je nastala nehoté, sama ob sebi, kot nastane iz občevanja tujih ljudi družinsko razmerje, ki postane iskreno in intimno kot v najbližjem sorodstvu.

Nekoč je bila Dorica par dni odsotna radi daljšega obiska pri sorodnikih; tedaj sta jo ženski sprejeli z odprtimi rokami.

«Dorica, mislili sva, da sva te že izgubili.»

Dorica ni razumela, zato je odgovorila: «O ne. Gledala sem, kod so me peljali; dobro poznam pot.»

«Kaj so ti dejali?»

«Če mi uĝaja. Da naj ostanem. Brcala sem toliko časa, da so me pustili nazaj.»

Gospa se je zasmejala. Radost tega smeha je bila iskrena; vedela je, da je dekle izbiralo med njo in onimi... Posadila je dekletce na kolena in jo objemala in poljubovala:

«Ti moj otrok, ti moja hčerka!»

Dorica je videla solze v očeh. Opogumila se je in dejala besedo, ki je bila že delj časa prebujena v nji.

«Ali ste vi moja mati?»

«Mati nisem,» je dejala gospa in gledala v dno dekletovih željâ. «Mati ne morem biti, ali teta sem ti lahko.»

Dorica je občutila to besedo, ki jo je slišala, kakor da ima novo bogastvo, s katerim se more ponašati.

Teti je povedala besedo. Ta je molčala; molk je razodeval, da ji ni bilo prav. Odkar Dorica ni hotela ostati pri sorodnikih, je čutila tiho nevoljo v tetinem obrazu in v njeni besedi. Očitno je ni kazala, da je otrok ne raztrcsi med ljudi.

Glasbenik je prihajal pogosteje. Pogovori so bili dolgi. Dorici se je dozdevalo, da se pripravlja nekaj važnega. Razbrala je marsikaj tudi iz gospê Marije in gospodične Nele. Vsega ni mogla in ni hotela doumeti. Bala se je, da se njeno življenje izprevrže. Tako, kakor je bilo, se ji je zdelo najbolje.

Nekega dne je teta obdržala Dorico v sobi.

«Velika si že, v šolo boš morala hoditi.»

«Mene bo učila gospodična Nela.»

Teto je nemilo zadela ta beseda. Otroška ljubezen in zaupanje do tujih ljudi jo je pekla. Zato je poostrila pogled in neprijazno ji je dejala:

«Učila se boš v šoli, ne doma. Jaz bom šla daleč proč. Daleč, daleč,» je povdarjala teta, da je svoje dejanje lažje opravičila pred deklico. «Vpisala te bom v hišo, kjer je mnogo takih deklic kot ti. Učile se boste, igrale, hodile v šolo, jedle, spale vse skupaj...»

Dorica si je predstavila dolgo vrsto učenk v plavih oblekah, ki jih je videla hoditi na izprehod. Med njimi bo ona. Ena izmed njih v vrsti, ki se bo držala z roko svoje tovarišice in se nemo nasmihala v solnce. Ona, ki je danes njena vsa svoboda, hodnik, stopnice, dvorišče in cesta, ki ji nihče ne meri ne korakov niti časa.

«Tja že ne grem!» je pomislila.

«Pojutranjem se vpiševa,» je dejala teta.

Dorica je povescila glavo v tla in šla skozi vrata. Taka je ostala ta in naslednji dan. Gospa Marija in Nela nista izvedeli, kaj ji je.

Izvedeli sta tretji dan...

Tisti dan je Dorica vstala zgodaj, teta jo je umila in počesala, oblekla v najlepšo obleko; nato sta se podali na pot.

Med potjo sta stopili v cerkev. Teta je molila, Dorica je gledala v polmrak oltarja in motrila svetnike... Ista luč na oltarju, isti žarki iz strankega okna, padajoči na zlatnino, kot tedaj, ko je umrla mati.

Ob tem spominu se je spomnila na molitev. Pogledala je teto. Suho so se ji premikale ustnice. Bogve, če moli za mamó? Dorici so malomarno sklenjene roke zdrknile v tesen sklep, ustnice so zadrhtele; ne v molitvi, ampak v solzah...

Moliti ni mogla. Mislila je na mamó. Na mučne vtise njene smrti, na teto, na njenega glasbenika, na dvorišče in na Dolfiča, na gospo Marijo in na gospodično Nelo.

Bridkost spominov je bila solz vredna, a lepa Dorica ni marala, da je drugače. Vendar gre zdaj v drugó življenje. Kam? Teга ne ve.

Teta se je zganila. Pocuknila jo je za obleko. «Pojdiva!»

Pred cerkvijo ji je pogledala v oči. «Čemu jokaš?» Stopila je par korakov dalje, da bi teta ne videla. «Saj ne jočem.»

Stopili sta po dolgi, blatni cesti, ob kateri so čepele mežave, skoraj vaške hiše, nato čez most, prehodili sta vrt in stali pred širokim poslopjem, ki je gledalo s svojimi enoličnimi okni na široko cesto in dolgočasilo pogled.

Ko je Dorica stopila s teto v vežo, ji je bilo neznano pusto pri srcu. Starinski vtis poslopja in pohištva, čistost, ki je vladala med stenami, kipi v dolbinah in cvetice ob njih, vse je delalo čuden dojem nanjo.

Glas zvonca je odmel po praznem prostoru, kakor da se je izgubil. Sestra, v šumečo črno haljo oblečena, je prišla. «Kaj želite?»

«To deklico sem prišla vpisat.»

Peljala ju je po dolgem enoličnem hodniku, po katerem so odmevale stopinje, kakor da jih ni konca; bile so tako glasne, kakor da še misli zvenijo v tem prostoru.

Dve sestri sta prišli nasproti. Od nekje so se pripodile tri deklice in se ustavile, ko so zagledale novo tovarišico. Stisnjene v kot so se posmihale iznad rok, ki so jih držale ob obrazu.

Dorici se je vse zmešalo pred očmi. Zašla je v nov svet, doslej neznan, v mirno, enolično življenje, podobno enakomernemu nihanju ure.

Jedva je videla sestro, ki je bila visoka po postavi in se je prijazno nasmihala, držeč rokó v širokih rokavih obleke. Doricine oči so padle na ogromni rožni venec, na belo vrv, nazadnje se je v solzah, za katere sama ni vedela, odkod so prišle, vse strnilo v eno...

Sestra jo je nekaj vprašala. Ni je razumela. Prijazni besedi je samo prikimala. Sama ni vedela kaj.

«Ali boš pridna, ali se boš rada učila?»

Dorica je obljubila. Ni razumela nič, ni čutila nič. Ko je prišla domov, je sedla v kot in zajokala: «Teta, jaz ne grem nikamor!»

Teta pa je dejala z rezko besedo: «Tiho! Jutri greš; brez besede!»

(Dalje prih.)

Iz spominov Sofje Andrejevne.

Priredil Ivan Vouk.

(Nadaljevanje.)

leta 1891. in v dveh naslednjih letih smo se udeleževali pomožne akcije v prid ruskemu ljudstvu, ki je trpelo glad. Objavila sem v listih poziv za nabiranje prispevkov. Takrat sem bila v Moskvi s svojimi štirimi najmlajšimi otroki. Težko sem občutila ločitev od moža in starejših otrok. Samo eno me je tolažilo, to, da sodelujem pri dobrem delu; nakupovala sem po cele vagonne pšenice, graha, česnika, zelja in razne druge stvari, ki jih uporabljajo ljudske kuhinje na deželi, da utešijo stradalajoče. Za nakup teh stvari so mi pošiljali mnogo denarja. Nekateri tvorničarji so darovali blago za perilo. To sem sama urezovala in ga izročala v šivanje revnim ženskam proti majhnemu plačilu. To perilo smo potem pošiljali potrebnim, zlasti onim, ki so zboleli za legarjem.

Ta stvar bi bila morala Levu Nikolajeviču ugajati in tako je tudi bilo spočetka; toda kmalu je bil tudi v tem razočaran. Družina mu je bila v breme, dasi nas je ljubil. Name se je večkrat jezil. Bili smo mu v oviro pri uresničenju njegovih sanj o nekem novem, prostem življenju. Včasih je postal mehkejše volje in nekoč je zapisal v svoj dnevnik. «S Sonjo gre dobro. Včeraj, ko sem jo videl z Andruško in Mišo, sem pomislil, da je v nekaterih ozirih vendarle občudovanja vredna mati in žena.» Taka njegova mnenja o meni, ki jih je včasih tudi ustno izrazil, so mi bila v tolažbo; toda trdovratno zametavanje našega življenskega načina me je vedno mučilo in na ponovno žalilo.

V l. 1895. je umrl najin najmlajši sedemletni sin Vanječka, ljubljeneц vseh, ki je bil čudovito podoben očetu, razumen, čuteč deček. To je bila največja žalost v mojem življenju.

Moja potrtnost in ravnodušnost je trajala vse poletje in samo nekaj nepričakovanega me je rešilo. Bila je to glasba. Znamenit skladatelj in izvrsten igralec klavirja je bil pri nas čez poletje; zvečer je igral z Levom Nikolajevičem šah in se je na njegovo in vseh nas željo vsedel h klavirju. Ob zvokih krasnih del Beethovna, Mozarta, Chopina in drugih, ki jih je umetnik čudovito lepo podajal, sem pozabila za trenotek svojo žgočo bol, in od tedaj sem z mrzlično nestrpnostjo pričakovala večer, ko bom zopet slišala krasno godbo.

Tako je minilo poletje, a jeseni sem vzela učiteljico, da bi se zopet v klavirju izpopolnila. Tedaj mi je bilo dvainpetdeset let. Tuda slabo sem napredovala, bila sem pač prestara za to. Vendar pa sem posečala koncerte in glasba me je rešila popolne zdvojenosti. Lev Nikolajevič je nekje zapisal te besede o glasbi: «Glasba je užitek toliko za sluh kakor tudi za okus.

Priznavam, da ne stoji tako nizko kakor okus pri jedi, toda nima nikake npravne čuvstvenosti».

Jaž se nisem strinjala s tem nazorom. On sam je večkrat jokal, ko je poslušal svoje priljubljene mu komade. Ali se jočemo pri užitkih okusa? Name je glasha vedno spravljivo vplivala in me dvigala. Vse malenkostne, posvetne nadloge so izgubile svoj pomen. Ob zvokih Chopinove sonate z žalno koračnico ali nekaterih Beethovnovih sonat in drugih krasnih glasbenih stvaritev bi bila najrajši molila, odpuščala, ljubila in mislila samo na stvari, ki so neskončne, duhovne, skrivnostne in lepe, kakor tisti krasni zvoki, ki niso nič določenega izražali, toda so te zazibavali v misli in sanje ter napolnili tvoje srce z brezmejnim, vzvišenim veseljem...

V avgustu l. 1896. mi je Lev Nikolajevič predlagal, naj bi šla v samostan pri Hamardínu, k njegovi sestri Marji Nikolajevni. Od tam sva šla v Optino Pustinjo, kjer sem se izpovedala. Med tem opravilom se je Lev Nikolajevič približal celici spovednika Gerasima, toda ni prišel notri.

Po smrti Vanječke ni bilo naše družinsko življenje več tako veselo kakor poprej. Drug za drugim so se naši otroci poročili in hiša je postajala prazna. Posebno hudo sem občutila ločitev od svojih hčera. Z zdravjem Leva Nikolajeviča je šlo navzdol. V septembru je bil sklican zdravniški sosvet in zdravniki so ga poslali na Krim. Grof Panin nam je dal na razpolago svojo krasno letno hišo v Gaspri, kjer je skoraj vsa naša družina preživela deset mesecev. Toda Lev Nikolajevič se ni opomogel, njegovo stanje se je še poslabšalo; v Gaspri je padal iz ene zarazne bolezni v drugo in z veliko boleščjo se spominjam onih noči, ki sem jih v teku desetih mesecev prebdela ob postelji svojega bolnega moža. Hčere in sinovi, med njimi zlasti Serjoža, kakor tudi zdravniki in prijatelji so se noč in dan vrstili z menoj pri bdenju. Koliko sem v tistih nočeh preživela in razmislila!

Nismo se več vrnili v Moskvo, in zdravniki so mi pritrdili, ko sem sklenila, da bo za Leva Nikolajeviča najbolje, če gremo živet v domačo nam Jasno Poljano.

Po povratku s Krima smo torej sklenili, da ostanemo trajno na deželi, in naslednja leta so minevala v veselju in miru, ker je vsakdo imel svoje opravilo. Marljivo sem pisala svoje spomine z naslovom «Moje življenje». Tupatam sem se peljala v Moskvo zaradi založniških zadev glede spisov svojega moža. Vsako jutro sem sedela v Zgodovinskem muzeju in prepisovala iz dnevnikov, pisem in zapisnikov, kar sem potrebovala pri svojem delu. Nisem navajala rokopisov v njih sledečem si redu, ker sem menila, da bo to delo že kdo drugi opravil; nisem računala na dolgo življenje in svež spomin, zato se mi je zdelo potrebnejše pisati moje spomine.

Takrat sem se prav slučajno, toda zelo vneto ukvarjala s slikarstvom, za kar sem od nekaj imela veliko veselje. V Petrogradu, v Tavrijskem

gradu, so odprli zanimivo razstavo starih in novih podob. Tudi v Jasno Poljano so poslali prošnjo, naj bi jim posodili vse naše družinske podobe za razstavo. Nisem mogla prenesti, da bi naše stene oropala, zato sem se s svojo običajno odločnostjo spravila na kopiranje slik, predno jih odneso. Nikoli se nisem učila slikanja, toda slikarstvo kakor vsako umetnost sem zelo ljubila in delala sem z veliko vnemo in navdušenjem po cele dneve in celo po noči. Kakor nekoč glasba, tako me je zdaj slikanje prevzelo. Lev Nikolajevič je smehljaje govoril, da me je popadla takozvana bolezen «portretitis» in da je v skrbeh za moj razum. Med mojimi poskusi mi je najbolje uspel preris Leva Nikolajeviča, ki ga je Kramski naslikal. Pozneje sem poskušala slikati pokrajino in cvetlice po naravi, toda moja kratkovidnost me je v tem delu zelo ovirala, največ pa to, da nisem bila zadovoljna s svojimi pomanjkljivimi izdelki. Vendar pa sem vesela, da sem se ob koncu svojega življenja ukvarjala z glasbo in s slikarstvom v kljub svoji nespretnosti. Umetnost razumemo pač le tedaj, če se v njej sami vežbamo, četudi ne ustvarimo nič posebnega.

Moji zadnji poskusi so bile akvarelne slike vseh cvetic in gob, ki rastejo v gozdovih Jasne Poljane.

L. 1904. sem veliko pretrpela, ker je moj sin Andrej moral v vojno proti Japonski. V srcu sem bila proti vojni, kakor sploh proti vsaki moritvi, in z ranjenim srcem sem spremljala sina v Tamböv, kjer sem kakor ostale matere ogledovala vagone, v katerih so peljali naše sinove smrti naproti.

L. 1905. smo doživeli vesel dogodek v družini: rodil se je otrok naši hčerki Tatjani Lvovni Suhotini, in ta vnuček je postal ljubljenec Leva Nikolajeviča in vse naše družine.

L. 1906. sem morala prestati težko operacijo, ki pa se je srečno izvršila; toda usoda, ki je ogrožala moje življenje, se je premislila in je položila svojo roko na glavo moje hčerke Maše. Jaz sem ozdravela, a to ljubko, nesebično, duševno visoko razvito bitje je umrlo dva meseca in pol po moji operaciji v naši hiši na pljučnem vnetju. Tudi ta žalost se je vlegla na najino življenje in najini starajoči se srca kakor težak kamen. Prejšnje nevšečnosti najinega življenja, spori in sitnosti so se za nekaj časa polegale, uklonila sva se usodi. Kakor po navadi je čas mineval, v prostih urah je Lev Nikolajevič igral z otroki vint*), ki mu je tako ugajala. Zjutraj je pisal, popoldne pa je vedno pojahal ven na prosto; živel je zelo mirno in redno življenje. Samo obiski so mu bili večkrat nadležni in so ga utrujali, ravno tako prosilci in pisma, v katerih so mu pisci očitali njegov način življenja, ker ni odgovarjal njegovim naukom; včasih ga je kdo prosil denarja, kdo drugi, naj mu preskrbi kakšno službo in še mnogo takih stvari.

Ti očitki in vmeševanje tujcev so povzročili zlom v družini. Že v prejšnjih časih se je vkradel v naše življenje vpliv zunanjih ljudi, a v zadnjih letih življenja mojega soproga je zadobil ta vpliv strahovito moč».

*) Ruska igra na karte, podobna whistu.

Krivice: Anka. (Poldi Leskovčeva.)

aglo zamira vlažno februarško popoldne. Puste megle se vlačijo okoli hribov, ki obkrožajo malo primorsko mesto in se težke in lene spuščajo preko ulic in hiš. In zvonovi zvonijo — — — Po ulici se pomika dolga vrsta ljudi, spredaj duhovniki, za njimi bela krsta. Skoro pokrita je s svežim, pestrim cvetjem, da se le tu in tam zasveti vmes snežna belina tvojega zadnjega tihega doma, Anka ubožica. Čemu ta obilica cvetja na tvoji krsti? Ti sama si bila najlepši cvet. Kot roža v solčnem majskem jutru si bila, vsa sveža, vsa cvetoča. Brezskrbno si gledala v svet, vedrega lica in jasnih oči.

In kar črez noč je prišlo — — — Tiho kakor tat se je vselilo vate, kot silen plamen te je objelo, te vso spremenilo — — — Ljubila si. Ljubila si in verovala, kot pač veruje vsako mlado, neizkušeno dekle.

In prišlo je, kot je moralo priti. Oveneale so rože na tvojem licu, ugasnil je žar oči in zamrl je tvoj veseli smeh — čutila si se mater. In mesto opojne sreče, ki vso podjarmi ženo ob misli na skrivnost v njenem telesu, ob misli na bitje, katero ji je podaril ljubljeni mož in kojemu bo mati — tebe, Anka, je ob tej misli prevzela silna, neznanca groza. Strepetala si ob tej misli, kot strepeče plaha ptička, ko vidi, da je zapadla smrti. Strogo očetov pogled, materine rosne, očitajoče oči, zasmeh družbe, ki se je doslej klanjala tvoji lepoti, služba, tovarišice, vse se je zmedlo v tvoji mladi glavici v neznosnih, neskončnih nočeh brez spanja.

In zatekla si se k njemu, ki ti je bil vse, starši, družba, služba, k njemu, ki ti je imel nadomestiti vse. In prišlo je, kot je moralo priti. Izgovorov nebroj, a nič srca. Mesto mirnega doma, v čigar zatišju naj bi ugledalo solnčno luč tvoje in njegovo dete, ti je nasvetoval nedolžno sredstvo, ki naj bi te namah rešilo vseh skrbi in muk — in v svoji slepi, brezmejni ljubezni si ga ubogala. Kaj pač odreče žena, ki ljubi, možu svojega srca! A ni se zgodilo, kot je rekel on — nastopilo je zastrupljenje krvi. Dolge mesece si ležala brez moči — prišlo je dete, neželjeno in nebogljeno in je ugasnilo v svojih prvih solzah. Kmalu za detetom si ugasnila ti — v kakšnih mukah, telesnih in duševnih — kdo naj popiše to morje gorja!

In on? Glej ga tam v sprevodu — prav blizu krste stopa, neopažen skoro in nepoznan. Saj ti si znala molčati, Anka. V vsej svoji zdravi, življenja kipeči mladosti stopa med drugimi. Morda je senca žalosti v njegovih očeh, trn očitkov v njegovi duši — morda tudi ne — — — In če je — čez kratek čas bo pozabljeno vse, nagnil se bo k drugemu cvetu, k drugemu dekletu, ga utrgal in pomandral, kot je utrgal in pomandral tebe, Anka ubožica.

Pač res, oba stačila iz čaše ljubezni, oba se naslajala v omamni opojnosti. A le tebi, Anka ubožica, je bila čaša zastrupljena, zanj je bila medica. Vsa teža, vse breme posledic je padlo nate — — on si je umil roke in odšel brez kazni — —

In zvonovi zvonijo in votlo grmi prst na tvojo krsto, Anka ubožica.

Prešernova življenska tragedija. (Karlo Kocjančič.)

Prešernu kot pesniku in človeku je bilo že toliko pisanja, da bi dotična literatura izdala kvantitativno bogato knjižnico. Če pa nimamo še vedno prave slike o tem velikanu slovenske duševnosti, se moramo zahvaliti čudovitemu pomanjkanju vsake čustvenosti, s katerim se je neka lažiestetska kritika lotila razlagati njegovo poezijo, in še bolj čudovitemu pomanjkanju resnosti, kadar spregovori o intimnih straneh njegovega vsakdanjega življenja, da bi nas s tem spravila do bližnjega umevanja njegovega duhovnega dela. Žal, da je ta kritika med vsemi najbolj «plodna». Trgovsko plehka statistika o številu Prešernovih verzov in matematično kombinatorski ustroj njegovih rim ter stopic je po eni strani uspeh vseh prešernosloveskih uspehov, po drugi strani pa karikaturna podoba sentimentalnega, siromašnega trubadurja, ki zlađa v pijanih minutah (in sicer po vzoru srednjeveškega Petrarke) kitice mokrocvetočih poetskih rož svoji barbarsko neobčutljivi Juliji, ali pa jo mlati z bodečim trnjem svojega neuslišanege gneva in ž njo vse, kar še drugače ne prija njegovi polagoma hirajoči in starajoči se zapuščeni. Pa je že stari Levstik bolje poznal poetovo razmerje do te ženske, ko je zapisal verze:

Podobno si je nedolžno otroško in pevsko srcé,
samó si ustvari, česar ne najde vrhu zemljé.

Zatorej ni treba Prešernu vsega verjeti,
da Julija takšna je bila kakor soneti!

Za ono pravo življenje, tako polno občečloveških potez in strašne tragedije, pa ni vedel takrat niti Levstik dosti in večina še danes nič ne ve, le malokateri ga poznajo, če so imeli priliko, da preberejo drobno, zavoljo nepreglednosti in drugih napak sicer težko prebavno knjigo, «Spomini na Prešerna», ki jo je l. 1903. izdala Ernestina Jelovškova, Prešernova hči iz njegovega razmerja z Ano Jelovskovo. O tem razmerju, ki sem prepričan, da je mnogim popolnoma neznano, hočem pisati, kakor se kaže iz navedene knjige, dčim bi se izplačalo pobaviti se še kdaj pozneje s Prešernovim poetskim delom in z njegovo pesniško ljubeznijo do Primičeve Julije.

Kako se je Prešeren seznanil z Ano Jelovskovo, nam njiju hči opisuje sledeče:

«Leta 1836. je prišla moja mati k dr. Chrobathu (Prešernovemu šefu) za pesterno. Imela je komaj trinajst let, a bila je že precej razvita. In tisti, ki se je

najmanj brigal za dekletca, je bil dr. Prešeren. Dr. Chrobath je bil prvi zapazil mojo mater. Nekega dne je spremil Prešeren dr. Chrobatha k Langusu, ki je slikal dvoje Chrobathovih otrok. Tedaj vpraša Langus Prešerna: «No, gospod doktor, kdaj pa se boste vi dali slikati? Vaš portret utegne biti še kdaj jako dragocen».

— «Ko se oženim; sedaj pa še nimam neveste in si jo moram šele izbrati, tako kakšno čedno in brhko hišno; z gospicami pa ne maram imeti nič opravka!» —

«Pa vzemi mojo „kratkokrliko“».

— Tako je nazival dr. Chrobath mojo mater, ki je takrat bila v najboljši rasti in so ji bila vsa krila prekratka. «Kdo pa je to?»

je vprašal Langus. «No, «guvernanta» mojega dečka. Kaj, slikar, pa še niste opazili tega dekletca?! To ste mi pravi možje! Če bi bil samec, bi to dekle moralo biti moje».

Ta pogovor je pripovedoval kasneje dr. Prešeren moji materi.

In ta je morala biti res lepa brunetka. Prešeren sam je vzkliknil nekoč pozneje: «Črna pa si kakor ciganka», kar jo je razžalilo, in Ernestina pravi, da bi se nanjo prilegali stihii o Bogomilini lepoti:

Ko zarja, kadar jasen dan obeta,
zarumeni podobá njena bleða —

Nedolžnost vnema ji oči in lica,
lepote svoje sama le ne vidi.
Priliznjena mladen'čev govorica
je ne napihne, srca ji ne spridi.
Spolnila komaj je šestnajsto leto;
srce mladó ni za noben'ga vneto.

Čisto točen ta opis ne bo, zelo dobra pa je nje karakterizacija zunanjega Prešerna, ki ga poznamo tudi iz drugih virov:

«Kakor sam pravi, je meril «pet čevljev in palcev pet». Nekoč je tožil: S svojim krojačem imam kriz! Prej, dokler sem bil še suh, je dejal: «Za tako vitkega gospoda je težko delati». S tridesetim letom sem se začel rediti in s svojim štiridesetim sem mu že predebel. — Obraz mu je bil zdravo rdeč in nekoliko zagorel, čelo belo in neprevisoko, ker je imel zelo bujne lase; moja mati je trdila, da je bilo to čelo najlepše, kar jih je videla. Oči, sive in bolj majhne, je imel le napol odprte; njegov pogled je bil navadno resen in je dajal očem nekaj motnega, radi česar so ljudje uganili, da gleda temno. Samo kadar je bil razburjen, na pr. vesel ali jezen, zaiskrilo se mu je oko in mogočen žarek je zadel predmet njegove ljubezni ali njegovega srca. Moji materi je rekel, da vidi v dno človeške duše in nemogoče bi bilo, nalagati ga. Obrvi so mu bile svetle in košate; nos podolgast in nekoliko zakrivljen; usta majhna; ustnice fine, gorenja je molela nekoliko preko spodnje. Kadar se mu je tresla spodnja ustnica, so vedeli, da je razburjen; kajti nikdar ni izgubil treznega preudarka. Brada mu je bila mehka in okrogla s plitvo jamico. Njegov pogled je bil skoro oster, a okrog ustnic je imel potezo iskrene dobrosrčnosti in miline. Lase, ki so bili mehki in svetli, temnorjavi, skoro črni, je nosil navadno zelo dolge. Posebno mu je ugajalo, če ga je mati počesala, ker so ga potem zbadali znanci, češ, da ga je počesalo njegovo dekle».

Ob svečanih prilikah si je lase na kratko ostrigel in obraz pobril. Takšen se je zadovoljno kazal ljudem.

«Prijalo mu je tudi, da mu je moja mati pulila posamezne sive lase. Večkrat ji je dejal, naj mu jih le populi, ker mu jih je naredila sive».

Nekega dne se ji ni ljubilo, pa je bil užaljen:

«Le čakaj, tudi ti osiviš!»

Osivela pa je res še pred tridesetim letom.

«*Obraz mu je bil podolgast. Hodil je navadno nekoliko upognjen. Korakal je naglo, kadar je bil razvnet, je skoro tekal; včasih zopet je stopal neskončno počasi in povešeno. Stopinje so mu bile kratke in goste in eno nogo je vlekel nekoliko za seboj. In čeprav je bil kmečki sin, imel je majhne roke in noge. Imel je izvrsten spomin.*»

Tako Ernestina Jelovškova. Mimogrede naj pripomnim, da so tudi vsi nadaljnji odstavki v navednicah vzeti iz «Spominov», dobesedno, samo znatno okrajšani, tu pa tam opiljeni in z mojimi dostavki v oklepajih.

Šele po tistem obisku pri Langusu se je začel Prešeren bolj zanimati za Ano,

«*to s tem, da je dražil njenega varovanca, ki je bil tudi njen milček. Tudi Kastelic se je začel zanimati za mojo mater. To je napotilo Chrobathovo gospo, da ji je rekla: «Čuvaj se Kastelca! Prešeren je sicer muhast, toda pošten!» Večkrat jo je pohvalila tudi Prešernu, kako je pridna v šivanju in spretna v drugih opravilih.*»

Se bližje pa sta se seznanila v maju 1837., ko jo je rešil iz rok nasilnega Poljaka Korytka, ki je bil takrat v Ljubljani interniran, zbiral slovenske narodne pesmi in dekleta zasledoval. Chrobathova ji je zavoljo takšnih dogodkov nasvetovala, naj vselej vrata za seboj zaklene in nikočar noter ne pusti, toda Ana jo je poslušala le deloma. Nekega dne se je sestala v Chrobathovem vrtu s Prešernom in so jo spodili k materi, češ, da ima znanje z — vojakom. Takrat je prišel Prešeren malo prepozno v pisarno, dasi je bil drugače skrajno vesten in je hodil celo bolan v službo, češ, «ker se plača vendar ne more zastonj vleči». Videla se nista več mesecev in ga je skoro pozabila. Nekega dne sta se nepričakovano srečala. Bil je v skrbeh, da ni zašla v slabo tovarišijo in mu je bilo zelo pogodu, ko mu je povedala, da stanuje pri stariših.

«*Poslej sta se videla bolj pogosto, pozdravljal jo je z globokim poklonom — kar je bilo za štirinajstletno dekle več nego preveč — ter jo spremlj, če je deževalo, z dežnikom do doma.*»

Pozimi 1838. sta šla na Skaručino na božjo pot, vendar sklepa Ernestina, da njiju razmerje takrat še ni bilo intimno. Okoli Novega leta 1839. se je na sprehodu ž njo prehladil. Dejal ji je: «*Če me jutri ne bo, vedi, da sem bolan in pridi me obiskat.*» Hči pravi, da je bil že s 30. letom zelo bolan, dasi ni sploh nikoli tožil o telesnih bolečinah, in misli, da je že takrat imel vodenico. Zdravnik mu je svetoval, naj se oženi, ker mu prepogosto puščanje krvi kri slabi. Po tem njegovem obolenju sta se videla vsak dan in mu je 15. oktobra 1839. rodila prvo hčer Reziko.

Tam, kjer govore «Spomini» o tem času njegovega življenja, dobiva človek prve zanimive vpoglede v njegov značaj. To leto je bilo najsrečnejše, kar jih je preživela ž njim. Za časa nosečnosti jo je vodil na sprehod.

«pesnil medpotoma; in če je bil posebno dobre volje, je celo pel; imel je dokaj prijeten glas, toda pevec prav za prav ni bil».

Ko je začela spomladi bolehati, ji je prinesel knjig o bledici in nosečnosti, pa ni razumela nič o vsem tem.

Sploh se je Prešeren zelo trudil, zlasti pozneje, da bi mlado delavsko dekle kolikor mogoče izobrazil. Nasvetoval ji je, naj mnogo čita, in v tem ga je poslušala prav rada. Tukaj so bile njegovim stremljenjem postavljene seveda precejšnje omejitve.

«Ko je prečitala njegov *«Krst»*, jo je vprašal, kako ji ugaja. «O prav izvrstno, doma smo z materjo in teto kar jokale.» Smeje je Prešeren pripomnil: «Jokati se baš ni bilo treba». Cesto ji je pravil tudi odlomke iz mitologije, toda to je ni posebno zanimalo: «Saj si ne morem zapomniti.»

Ker sem že tu, naj omenim, da sta občevala vedno le nemško, zato, ker je znala samo ljubljansko slovenščino, ki jo je Prešeren malo cenil. Pred pustom l. 1839.

«jo je pregovoril, da se je udeležila maskarade s svojo prijateljico; tudi on je šel tja, sam pa ni plesal nikdar, še celo v mladosti ne.»

Samo še enkrat ji je dovolil na ples, drugače pa je svojo avtoriteto uveljavljal včasih brezobzirno strogo. Vedel se je

«pri njej bolj naravno in neprisiljeno, čeprav tudi njej nasproti ni nikdar pozabil svoje visoke naobrazbe in izgubil dostojnosti.»

Baš zavoljo omenjene prijateljice se je Ani zgodila kakšna neprilika. Imela jo je zelo rada,

«a morala se ji je odpovedati, ker je Prešeren to želel. Videti je ni mogel, ker se je vedno smejala; kdor pa se vedno smeje — je dejal — je norec.»

Ker mi gre bolj za jasno sliko obeh značajev, Prešernovega in Aninega, nego za kronološko urejeno pripovedovanje, naj navedem iz leta 1842. še en zapis zavoljo te prijateljice. Nekoč se je Ana zakasnila in je hotela pri njej prenočiti. Prešeren jo je hotel na vsak način spremiti tja.

«In tako se je tudi zgodilo. Prosil je omenjeno žensko, naj dovoli, da leže moja mati na zofo.»

pripoveduje Ernestina.

«In čeprav je ona vljudno ponudila svojo posteljo, je morala mati ležati na zofo, sam pa je sedel poleg nje na stol. In tako je bedel pri njej do pol petih, ne da bi črnil besedice, samo včasih je zdihnil globoko. Ko jo je zjutraj spremil domov, dal ji je na izbor: «Ali ne zahajaj k *«Neti»* (prijateljici), ali pa sva ločena na veke.»

Obljubila mu je poslušati ga — toda obljube ni izpolnila».

(Dalje prih.)

Pomladna. (Tea B. Abb.)

Kadar plove lastavica
z juga zopet v naše kraje,
moja misel kakor ptica
poleti tja v naše gaje.

Lastovka vasuje, raja,
nosi gnezdo, piša mlade,
moja duša se naslaja,
negujoča sladke nade — — —

SLOVANSKE UMETNICE.

AVGUSTA DANILOVA. *)

O gospe Avgusti Danilovi pišemo ravno v tem času predvsem zato, ker je šla njena umetniška pot in razvoj roko v roki z njenim soprogom, letošnjim jubilatom, in ker se letos — kakor čujemo — vrača gospa Danilova iz Amerike v domovino.

Nimamo pri tem namena, naslikati njenega celokupnega umetniškega delovanja, temveč hočemo očrtati samo par zanimivih dejstev njenega igralskega razvoja in na kratko podati nje odrski pomen in značaj.

* * *

Na ponedeljek, dne 2. aprila 1883. sta imela benefico gčna Gustika Gostičeva in g. Anton Danilo v Scribejevi veseloigri «Ženska borba». Sodelovali so še: gčna Zvonarjeva (Borštnikova), Borštnik, Kocelj, Lovšin in Šturm ml. Vstopnina je bila od 70 do 30 krajcarjev... Že takrat piše o njej poročevalec:

*) V Vojnovičevem «Ekvinokciju».

«Gospodična Gostičeva je dobila prekrasen šopek. V kratkem času, odkar se je posvetila gledališču, je napredovala sijajno. Zanimivo je bilo pri njej opazovati, kako se je razvijala in kako je, prej še manj sigurna na deskah, postala zmagovalka radi svoje pridnosti in nadarjenosti...»

Ko je 7. nov. 1886. igrala v Ibsenovih «Strahovih», so pisali o njej:

«Gospo Alving je igrala gospa Danilova, naša najboljša igralka... Notranjo svojo bol, globoko materinsko ljubezen, strah ob sinovi bolezn, ki se prelije v obup in bolešt, katera ji izčrpa vse telesne sile v zadnjem strašnem prizoru, vse to je pogodila gospa Danilova tako realistično, tako mojstrsko, da ji moramo izreči popolno priznanje...»

O njeni kraljici Elizabeti v Schillerjevi «Mariji Stuart» pa pravi kritik:

«Gospa Danilova je prav dobro prodrła. Njeni igri se je videlo v prvi vrsti, da se ji ni treba ozirati na glas, s tem lahko razpolaga, kolikor hoče, ne bo ji odrekel nikdar. Za ta krasni metal bi jo zavidal marsikak igralec...».

V Hauptmannovem «Potopljenem zvonu» je igrala Jaga-babo:

«Njena Jaga-baba je bila nekaj izrednega. Raskavost, odurnost, satanizem čarovnice — to je tako zvenelo iz njenega organa, da smo bili vsi presenečeni. Vzorna figura, o kateri trdim, da je sploh ni mogoče boljše narediti...».

* * *

To so pa le suha opisovanja iz preteklih dni. Toda nešteto njenih vlog iz povojne kratke dobe, po kateri je drugič odšla v Ameriko, nam je še tako živo v spominu, da jih ni treba opisovati, vse žive še stoje pred nami.

Gledališka pot gospe Danilove je skoro ista kot pot njenega soproga in gospe Boršnikove. Tam med diletanti se je začela in se duignila počasi tlo prave in velike odrske umetnosti. Gospodična Gostičeva je še kot mlada deklica prišla na oder in ga ni zapustila do danes. Vse vesele, žalostne in obupne dobe naše Talije je doživela. Igrala je še na Kongresnem trgu v Stanovskem gledališču, se po požaru 1887. preselila v Citalnico in 1892. v Deželno gledališče. Že v Stanovskem gledališču je kazala tak talent, da ji je takratni deželni odbor privolil študijsko podporo. Z razvojem slovenskega gledališča je rastle tudi umetnost gospe Danilove, ki se je razvijala od mladostnih navik in ljubimk do prvovrstnih salonskih dam in heroinj. Največje in najbolj priznane uspehe pa je imela brez dvoma v svojih prvovrstnih kreacijah ostrih naturalističnih in resolutnih ženskih karakterjev. Igralk te stroke ima naša domovina nedvomno prav malo.

Seveda pa je njen repertoar zelo obsežen: nastopala je v tragedijah, komedijah, celo v operetah i naslovnih i v najmanjih vlogah. Preigrala je vso skalo ženske igralske zmožnosti, vedno točna in odru zvesta. Mnogo je gostovala, bila učiteljica dramske šole, dve leti režiserka v Trstu in stoji sedaj že drugič na čelu slovenskega gledališkega življenja naših rojakov v Ameriki kot režiserka, učiteljica in igralka.

Od tam je pisala lani svoji prijateljici v Ljubljano:

«.... blažene želje, biti doma, kjer smo pričeli zidati s siromašno krdelico svojih bratov kolegov... Enim se je odtrgal oblak in blagohotna božja previdnost jih je odnesla nad oblake v vsemirje. Mi pa še favamo po dolini solz z večnim hrepenenjem v srcu, da nas kak srebrn oblak privede v okrožje enako čutečih duš... Ako se to uresniči, se vrnem spomladi domov... Le pomislite, da je 39 let, kar hodim po odrih...»

Fr. Lipah.

Dete izprašuje. (Fr. Ločniškar.)

tanovala sta visoko v podstrešju. Samo iz kuhinje se je videlo skozi edino okno na ulico. Dete je zlezlo nekoč na stol in pogledalo skozi okno. To je bilo prvič v njegovem življenju. Nova čuda so ostala pred njegovimi očmi. Do tedaj je dete poznalo samo dvorišče s psom, raztrganimi otroki in smetmi. Tam doli pa je bila ulica in na njej množica ljudi, kočij, trgovin in lepo oblečenih otrok, ki so jih vodile mamice za roko.

Dete je vprašalo: «Mamica, zakaj ne greva tudi midva tja doli?»

«Si še premajhen,» je odvrnila mati.

«Saj je tamle eden še manjši,» ugovarja otrok.

«Pa ima novo, lepo oblekco,» pojasni mamica.

«Zakaj pa jaz nimam take obleke?»

«Nimaš očeta, da bi ti jo kupil.»

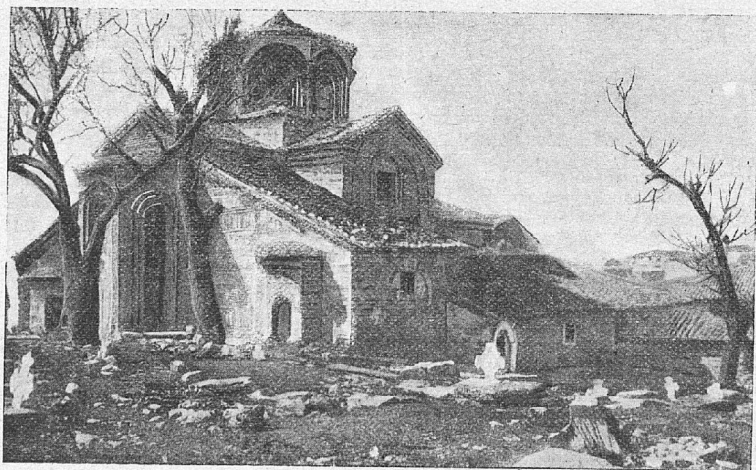
«Pa zakaj nimam očeta? Kupi mi še očeta.»

Mati molči.

«Zakaj mi nisi kupila očeta?» sili dete.

«Nisem imela denarja.»

«Nisi imela denarja — —» ponavlja dete in misli na otroke, ki imajo lepe obleke, očeta in denar.

Cerkev Sv. Klimenta, zidana l. 1253. (Makedonija)

O ženi. (Marijana Kokaljeva.)

nogo pišejo o njej, malo, nič. In kar napišejo, je le odtis lastnih doživljanj in ni podoba žene.

Nekoč mi je dejal filozof: «Kadar bo vstala med ženami žena, ki bo šla s svojim intelektom preko svoje čustvenosti, tedaj nam bo še-le mogoče dojmiti bistvenost žene. Stoletja drče mimo nas in ženo je še vedno sram, da bi pripoznala svoje slabosti!» Molčala sem in se vrnila šele po letih k temu problemu.

Govorila bom o ženi resnično in odkritosrčno!

Ne mislim žene, ki je udana športu, plesu, zabavi, te so svoj tip — jaz mislim na tisoče onih, ki čepe po temnih kotih življenja in se pogovarjajo same s seboj, ker je svet gluha za njihove duše.

Žene so mnogovrstne.

Poglejmo seljakinjo! Z vedrim licem, z zadovoljnim nasmeškom zatika motiko v mater zemljo. Dela, težko dela. Solnce jo zagreva pri delu. Potem hiti domov, opravi svinje, pripravi večerjo. Z otroki se mnogo ne ukvarja, oni rastejo svobodno med žitom, travnikom, goricami, gozdom. Otroci so ji dobri, ker ostanejo blizu domače grude. Materijelnih skrbi razen davkov in boleznih nima. Ob nedeljak hiti v cerkev, blažena je v obližju svojega Boga in njena duša prepeva. Če čita, čita psalme.

Kmetska žena je lepa kakor makov cvet.

Redko srečaš na vasi potrte žene — one so zdravih misli, praktičnega nazora; one žive najnaravnije.

Delavčeva žena kloni globlje. Pred njenimi vratmi gloda življenje pesem o vsakdanjem kruhu. V domu samem je smrad, nezadovoljnost, kletv. Otroci so ji nadloga. Njena duša je okovana v skrb, njene želje so zavist. Vidi bogastvo, želi si ga, a ne more do njega. Zasovraži boljše situirane, postane cinična in trpi, neizmerno trpi. Čuti kakor nihče krivično razmerje človeka do človeka.

Žena delavka je najbolj temnih lic. Vsa je presejana s črnimi mislimi, nizkimi strastmi, da bi ne rekla: inštinkti. Vlačí se z možem po beznicah, prodaja se, pije, hodi na revolucionarne shode, sítí se z ognjem demagofov, kolne in sovraží človeštvo.

Potem je še toliko nezadovoljnih žen po mestih? Čemu? O, vsaka bi bila rada srečna! Verujem, to je v ženski, sploh v človeški naravi.

In zakaj je toliko nesrečnih, nerazumljivih žen? Šle so v življenje, ne da bi jih bil kdo upotil. Glej, drobne ptice! Mati izpelje mladiče pod solnčno nebo; le žena, dekle, stopi sama v vrtinec življenja. Prvi val jo potegne s seboj — in ona je žrtev. Žena navadno ne razmišlja, ne išče vzrokov, ampak si kategorično odgovarja s svojim čustvovanjem.

To je njena slabost.

Sola je površna. Nudi zaklade znanosti, praktičnega pa skoraj nič. Kako važna popotnica bi bila ženi zavest, da stвориš sam svojo srečo s tem, da se zadovoljiš sam s seboj. Duša je tako prostorna, vlij vanjo solnca in lepote; objemi dobroto, resnico, ljubav — kako drugače bo potem vse tvoje delo, telo in duša.

Kaj vse socialne reforme, kaj vsa društva; dajte ženi predavanj iz njenega življenja, iz njene duše, iz njenih potreb — učite jo zadovoljnosti, vrnite ji samozavest, vrnite ji vero, in človeštvo se bo upotilo v novo smer, ker kakršna je žena, oziroma mati, tako je velikonočno vstajenje!

Ne bodite neusmiljeni, sitite lačne duše in vaše življenje bo — blagovestje. Žena je utež v rodbini; kjer so slabe matere, so tudi slabi ljudje.

Moda. (Ivanka Breščakova.)

sakdo si misli, da ni moda nič drugega kot izraz volje in muh tega ali onega pariškega krojača, kateri jo je neodvisno od kateregakoli zakona ustvaril le na podlagi svoje fantazije in lastnega osebnega okusa. Toda motimo se: kakor se naravni zakoni zrcalijo v mnogih drugih oblikah vsakdanjega življenjskega načina, tako se odražajo tudi v modi. V celotnem vesoljstvu predstavlja človek element prirodne dinamike in vsako njegovo dejanje znači le izvrševanje in prilagojevanje prirodnim zakonom. Zato se naša duševnost, naše čustvovanje in pojmovanje spreminja skupno s časovnimi dobami, s kraji in vzroki.

Istotako se spreminja in razvija tudi moda, ki je kot faktor vsesplošnega življenjskega udejstvovanja in je zato tudi ona prirodni in znanstveni element.

Kako se to pojmovanje mode strinja z vsem onim, kar opazujemo na biološkem polju?

Moda je pred vsem nekaka funkcija ljubezni, lastne ali tuje, je neko orožje tega čustva. Poglejmo rastlino: ob prvi marčni toploti se ponižno zbudi iz zimskega dremanja, razvzamejo jo solnčne sile in pripravlja se, da bo obrodila in tako ohranila svojo vrsto. Nima li tudi ta rastlina svoje mode? In ona prekrasna cvetka, ki ima tako umeten mehanizem oplojevanja, ali ne predstavlja le neki vzvišen izraz naravne ljubezni? Rastline se ne gibljejo, nego so prirastle k zemlji, ni jim mogoče, da bi sledile zakonu ljubezni. Pa mora to nalogo izvršiti nekdo drugi. Evo vam zato cvetic, kako se oblečejo v najlepše barve, druga z drugo tekmujejo v tem kratkem boju pomladne ljubezni. Barva in vonj privabita žuželke, da polete v cvetlični venec, se posujejo s plodom in odneso ta moški element na drugo cvetko, kjer ga lahko sprejme primerni ženski organ. Katera stvar na svetu more popolnejše in vzvišenejše koketirati kot cvetica, ki kliče z vso svojo božansko lepoto posredovalca, da pomaga udejestiti njene ljubezenske želje. Pri rastlinah opazimo početno, prvotno koketiranje, ali modo, ki pač izgine v malo dneh, a obsega poezijo vseh stoletij.

Pa pogledjmo modo kot socialen pojav. Moda ima tesne odnošaje do zgodovine in zemljepisa. Obleka si prisvaja vsa svojstva krajevne značilnosti; pred vsem se ozira na toploto in mráz. Čim bolj se bližamo tropskemu pasu, tem živejše so barve, a sever ljubi skromne boje. Kako bi mogli zahtevati, naj se napolitanska deklica oblači v temne barve angleške mode, ko je vsa narava, ki jo obdaja, tako pestra in je že njeno oko navajeno tem pisanim barvam. Kako naj bi se angleška miss oblačila v žive tople

barve, ko je vsa njena okolica tako siva in mrzla? Zato vidimo, kako si ista moda, isti kroj prisvoji različno lice na poti od Londona do Napolija.

Moda je pač prirodni izraz in zvesto sledi zakonu prilagoditve.

Kako je pa z narodnimi nošami? Ker je moda spreminjajoč se pojav in predstavlja dinamični izraz socialnega razvoja, zato je njeno mesto baš v onih deželah, kjer se zgodovina brzo razvija in civilizacija napreduje. V tistih pokrajinah, kjer se je iz katerekoli vzroka gibanje napredka ustavilo (orientalske in druge zaostale dežele), tam se je tudi ohranila narodna noša. To dejstvo zopet potrjuje gorenje načelo, da je moda — če ravno skromen, a vendar resničen faktor socialne in vesoljne dinamike.

Svet lahko primerjamo drdrajočemu vlaku: naj bo še toliko vagonov, koles, strojev in sestavnih delov, niti en kos ne uide zakonu gibanja, ki goni vlak; vsi deli imajo isto brzino, iste statične fenomene; vsi sodelujejo pri napredovanju in hite k skupnemu cilju. Tako je tudi v naravi, vsako še tako neznatno bitje ima svojo nalogo in je podvrženo splošni dinamiki sveta. In tako je tudi z modo. Kjer se napredek razvija, tam se tudi moda spreminja; čimbolj pa se oddaljujemo iz mest in trgov v hribe, kamor dospe gibanje življenja redko in pozno, tem bolj je moda statična, stalna in varuje svojo lokalno narodno nošo.

Moda ima dvojno obliko: statično ali stalno, dinamično ali spreminjajočo. Ta se prilagodi vedno stremljenju in okusu naroda, statično pa vidimo bolj v zaprtih, omejenih prostorih: duhovniki, redovnice, vojaki. Moda je kakor mali del celotnega sloga, ki se odraža iz onega velikega pojava, ki se imenuje socialno življenje. Tam, kjer se življenje prosto razvija, po vseh naravnih zakonih, tam hodita slog in moda sporedno. Kjer pa je življenje zaprto, prisiljeno, omejeno v svojem izražanju in so mu oskrunjene pravice, tam se ustavlja tudi moda in slog. Divjaki nimajo dinamične mode, ker nimajo industrijskega in intelektualnega napredka. Isti pojav opazimo pri Kitajcih; njih civilizacija se je ustavila pred stoletji, tudi njih moda je bila do zadnjega časa še taka kakor pred nekaterimi stoletji. Čim pa je evropska civilizacija začela prodirati preko njih obzidja, pa že vidimo Kitajca, kako si reže tradicionalno kito; sporedno z evropsko omiko prihaja tja tudi evropska moda.

Psihologija mode.

Moda je naraven pojav in je skoro vedno v harmoniji s splošnimi biološkimi zakoni. Imamo pa še drugo, osebno modo, ki popolnoma odgovarja moralnemu značaju poedinca in pisavi. Moda posamezne dobe kaže odmerjen kroj in odmerjene črte, a poleg tega opazimo, da si vsaka oseba prisvoji splošno modo po svojem okusu. Vsak človek si izbere med različnimi skupinami ene črte ono obleko, ki najbolj odgovarja njegovemu okusu. Okus osebe se pa največkrat izraža z neko stalno linijo, katero kljub vsemu spreminjanju mode vendar vedno upošteva.

Gotovo da vsakdo izmed nas v barvo in v kroj svoje obleke nekatere značilnosti, ki ga že od daleč ločijo od tisočero drugih oblek iz istega blaga in iste barve.

Nekateri radi nosijo široko ali obilno obleko; drugi zopet bolj ozko in obtisnjeno; nekateri pa prav pretirano sledijo vsem novim slikam, pozabljajoč svoj «jaz» se poistovetijo z abstraktnim tipom, kojeva vidijo v modnem listu.

Gotovo pa je, da čim bolj se razlikuje osebnost in čim bolj izrazit je značaj, tem bolj se obleka dotičnega človeka oddaljuje od prave slike v modnem listu in si prisvaja svojo osebno karakteristiko.

Prav tako je tudi s pisavo. Lažje jo izpreminja tisti, ki nima globoko izražene značaja, kot pa oni, ki ga ima.

Takozvani «snob» ali modeli elegance, ki sploh nimajo svojega lastnega okusa v oblačenju, tudi nimajo svoje pisave in ne posebnih značilnosti v temperamentu. Učiteljeva moda jih lahko fizično in moralno oblikuje tako kakor mehko ilovico.

To, kar se imenuje dober okus, kar v eni in isti dobi v istih kostimih tako dobro loči fino osebo od navadne, to je izraz osebne značaja, ki se upira tudi vsesplošni modi. V tem je prava osebna moda.

V modi pa večkrat opazimo takoimenovane degeneracije. Norci in idijoti imaje vsi svoje prav karakteristične noše: moške s smešnimi nakiti, s preskrbno ali zanemarjeno frizuro, z neočiščeno brado; ženske z barvanim obrazom, barvanimi lasmi, tako da že od daleč vzbujajo občo pozornost; ti tipi predstavljajo pravo deformacijo splošnega principa.

Moda je tudi zelo natančen izraz kulturne višine. «Obleka ne naredi «menih», ampak odkriva okus in olikanost onega, ki jo nosi. V isti dobi prav lahko ločimo dve osebi različnega socialnega stanja, tudi ako sta si podobno oblečeni.

Ne samo noša, ampak tudi druge podrobnosti, n. pr. okus kroja in predvsem nakiti dokazujejo večjo ali manjšo rafiniranost osebe.

Mnogo ljudi prav lahko imenujemo sužnje modnih listov. Ti dokazujejo sami na sebi, da nimajo svojega lastnega okusa in torej tudi ne svoje osebnosti. So pa še drugi, ki si dajo pravo svojo osebnost s tem, da zanemarjajo modo. Te tipe lahko postavimo med intelektualce; ker (nočem s tem užaliti častilcev te nove in stare boginje!) čim obsežnejšo kulturo ima človek, tem bolj zanemarja podrobnosti mode. Višji človek ima v sebi nekaj, kar se upira tudi modi; on ne utegne paziti na vse te podrobnosti, frivolni moški ali ženska pa nimata razen mode drugega predmeta, kateremu bi posvečala svoj čas.

Igralci, filozofi, umetniki imajo svoje noše; nečimerneži ali oni, ki se delajo in kažejo kot premišljevalci, jih pa posnemajo. Noša prvih je naravna, diktirana po osebnem okusu ali nekem čutu prirodnosti in neodvisnosti, pri drugih pa je ta noša enostavno prepisovanje, posnemanje, ki jih zato le smeši. Prazna glava ni samo tisti, ki se perfektno oblači po modi, ampak tudi tisti, ki ustvarja ali narekuje modo. Prav tako kot snob ali kot ona slavna in prazna Brummeljeva figura, toliko opisana v angleški literaturi.

Kulturno višji človek nehotе stremi po tem, da se razlikuje od drugih.

Moda in gospodarstvo.

Moda je razkošje: čim bolj se po njej ravnamo, tem večje so njene zahteve. Popolna moda znači tudi brezdelje, zato se morata moda in slog bati gospodarskega in posebno moralnega uboštva. Ne smemo namreč pozabiti, da se moda in slog razvijata le tam, kjer živi intelektualna aristokracija, ki je zmožna, posvetiti formi marsikateri trud in vtisniti dobi pečat svoje osebnosti. To načelo je popolnoma v skladu z načelom bodoče mode. Industrijski napredek, ki je rodil današnje hrupno in moralno gnilo bogastvo, je le začasen, kajti ako bi ta napredek zamožel prevladati nad drugimi izrazi in oblikami življenja, tedaj bi bila moda in štil gotovo zapisana poginu. Industrija ni samo ekonomska, trgavska in slabega okusa, ampak je tudi demokratična. D a n e s n i s l o g a, ker ni intelektualne aristokracije; to nas tudi uverja, da je doba industrije le začasna v zgodovini človeštva, saj drugače bi morali res priznati, da bo imel napredek kmalu svojo mejo in konec.

Bodoča moda.

Kje se je narekovala moda? Kje se bo narekovala bodoča moda? Gravitacijska središča civilizacije se premikajo, in posledica tega je, da Latinci izgubljajo to, kar so sami imenovali lasten primat v človeški kulturi. Zdi se pa, da je to le dozdeven pojav, kajti moda in slog gotovo ne moreta izginiti, saj sta kot neka funkcija orientalske poloble, iz Evrope do Azije. Ker je v Aziji slog statičen, je umevno, da se samo v stari Evropi lahko rodi nov slog.

Prvi narod, ki je začel zidati kolosalne nebotičnike, so bili Amerikanci; ti so nam tudi pokazali mnogo drugih koristnih stvari, ki predstavljajo ekonomijo prostora in denarja, toda novega sloga nam doslej še niso ustvarili. V umetnosti so Amerikanci podložni Evropi. Morda je to samo začasno, najbrže je tudi zato, ker nimajo aristokracije.

Ako se tam preko morja vzbudi tudi intelektualna aristokracija, ki bo malo manj vznemirjena, kot je današnja denarna, tedaj bo šele možno, da se razvije tudi slog. V tem slučaju bi nas Evropece gotovo odstavljali iz svetovne zgodovine ali pa bi nas postavili v drugo vrsto.

Vsekakor je prorokovanje o bodoči modi jako težko in nezanesljivo.

Fizijologija mode.

Moda je pojav navade in prilagoditve. Kadar se moda spreminja, nas gotovo nekaj časa moti nova linija, če pa opazimo med množico osebo, oblečeno v staromodno obleko, gotovo neprijetno dé našim očem in se nam zdi smešna.

To se ne zgodi radi tega, ker ni obleka več v modi, ampak zato, ker se je naše oko že popolnoma privadilo gledati drugo, moderno črto. Po drugi strani pa tudi radi tega, kot sem že omenila, ker moda ni kapriciozen učinek človeške volje, ampak je lakozvana socialna dinamika, mnogo višja od naše volje.

Starinski kroj se nam zdi smešen, ker ne odgovarja več moralnim, psihologičnim in tudi ne ekonomičnim okoliščinam našega časa.

Ako še pomislimo, da se slog časa zrcali v najmanjših podrobnostih vsake dobe, si ne moremo predstavljati, kako dama iz XVII. stoletja govori na telefon.

Moda in higijena.

Moda je že po svoji naravi sovražnica higijene. Nedvomno je, da s tem, ko spreminja nošo, prisili človeka, da spremeni svojo naravno anatomsno črto (stisnjene moderce, prsnice, pretirano visoke pete, škodljive tinkture in vsakovrstne parfume).

In prav res je, da onemu, ki se podvrže vsem muham mode, nedostaja celotne psihologične osebnosti. Umevno je torej, kako imajo prav oni, ki imenujejo grško modo mladost rimske.

Primerjajmo žensko iz starega Rima z damo iz XVII. stoletja. Predstavimo si rimsko matrono v vsej lepoti njenih form, katerih obleka ne skriva, nego jih postavi v relief.

Poglejmo pa sedaj francosko damo, kako krasna, prava «poupée» je bila v salonu, in kako vsa drugačna v svoji intimnosti!

Ko si je ta dama sezula čevlje s tako visoko peto, je gotovo izgubila nemalo svoje postave; z odstranitvijo lasulje se je pokazala blondinko ali brunetko, sivo ali plešasto, povsem drugačno, kot je bila v družbi. Izginili so z obraza oni moderni mouches, izginila je lepa roznata polt, narejena iz šminke in karmina. Z odstranitvijo zabuhlih oblek, obročev in modercev je popolnoma izginila prejšnja oblika telesa. Kaj je tedaj ostalo? Nič drugega kot drugo bitje, povsem drugačno od prejšnjega. Kaj je bila tedaj dama v XVII. stoletju? Toilette, ki je potrebovala ženske, da jo obleče.

Tak je bil tedaj tudi arhitektonični slog, brezpomemben, prenapolnjen s praznimi okraski; tak je bil tudi literarni stil, in taka vsaka druga estetična manifestacija.

Iz tega je torej razvidno, da se morata slog in moda bati higijene in novih časov. Higijena zahteva priložnost, ekonomijo in predvsem zdravje. Pripravnica in ekonomična stavba se popolnoma oddaljuje od kateregasibodi sloga. Dostikrat žrtvuje slog pripravnost in higijeno. Samo veliko bogastvo je zmožno, združiti ti dve zadnji zahtevi.

V našem času kaže moda svojo pravo stran, namreč kapricioznost, muhavost. Kaj naj pomeni to večno vrvenje barv in form, ta nestrpna sprememba, to razuzdano spreminjanje oblik, o katerih se zdi, da nimajo najmanjše zveze z zakoni, katere sem skromno navedla v tem članku. Priznati moramo res, da dandanes ni ene same mode, nego jih je na tisoče, ki se slednji dan spreminjajo. Vojna, kojoj smo doživeli, je bila neizogibna tudi iz nekaterih logičnih vzrokov. Človeštvo je zgrešilo pot na veliki črti; radi raznih zgodovinskih vzrokov, katerih gotovo še ne poznamo, se začasno nahajamo v dobi propadanja,

ki je prevzelo nase vse nestalne pregibe gospodarskega značaja in je osvojilo sleherno polje človeškega življenja.

Zdi se, kot da se je civilizacija dotaknila dna zaprte ceste, ali pa da je dospela do nasičenja oblik in moči, ki niso več zmožne dati kaj koristnega.

Posledica tega je, da bo zreli zarodek novega življenja počil in bo bodoče življenje stopilo na nova pota.

Vse ono, kar je statičnega radi starosti, se bo razrušilo ali pa bo nezmožno, da bi se spremenilo in se bo v tem slučaju zaprlo. Zato opazimo na polju mode to preveliko stremljenje po vsem onem, ki se imenuje novo.

Omenila sem tudi, da je moda izraz ljubezni, bodisi svoje ali tudi tuje. Dokazala sem to z nekaterimi zgledi iz narave. Zaman se pa vprašujem, v čem se ta zakon kaže dandanes. Odkar svet stoji, menda še ni bilo dobe, ko bi se egoizem in brutalnost tako razodela kot danes; ljubezen pa, ona prava, čista ljubezen, ki nas povišuje, se prestrašena oddaljuje iz sedanje družbe, kateri sta egoizem in izprijenost postali pravilo življenja.

Egoizem obeh spolov se je zagrenil: nikdar prej niso tako zahtevali zakonov, ki naj bi izenačili žensko z moškim. Ker še v nobenem času ni bil moški, pozabljajoč zakone ljubezni, tako brutalen v borbi za obstanek. Posledica tega je, da je ženska primorana, pokoriti se zakonu prilagoditve, da ne bo premagana. Zato tekmuje z moškim, dela kot moški, v njej se razvijajo vse one lastnosti, katere je že podedovala in ki so napravile iz nje resno konkurentinjo v bodoči civilni borbi.

Ženska je postala mož v delu in v čuvstvanju; tako zapazimo, da se tudi moda razodeva v tem pojavu.

Ženska puši kot moški, se oblači v pijamas, ki kvarijo njeno nežno črto; se zanima za šport, morda še bolj kot moški.

Ljubezen je menda umrla ali spi; a me ženske ostanemo gotovo vedno iste, čeravno se pokažemo tako malo estetične in tako moške.

* * *

Iz vseh teh razmišljanj in opazovanj je razvidno, da je moda prirodna manifestacija.

Človeštvo je preživelo marsikateri viharne čase in je pri tem dozorevalo. Tudi socialno življenje je kakor zgodovina, ki ni brez posledic in ki slično kot kalica raste in se razdruži v svoji notranjosti, da se potem odpre in dá življenje drugim manjšim bitjem, ki ovekovečijo njen zarod.

Tako je tudi s človeštvom, ki se sedaj nahaja v času bližnje dozoritve, da porodi nove, vedno bolj popolne oblike življenja in civilizacije.

Zato lahko upamo, da ni daleč čas, v katerem bode zavladal splošni socialni slog, in tedaj bo tudi moda njegova družica: obadva, nepretirana in dobrega okusa, bosta gotovo znak boljših časov.

Večerna. (Dora Grudnova.)

Ave Marijo v zvoniku pozvanja
zarji večerni, ki tone v obzorje —
in žarko krvava preliva se v morje,
ki v barvah igranja se večkrat zasanja.

Ave Mariji odzvanja narava,
vsa tiha v pokoju gasnočega dneva,
ko v mraka koprenah nemó izgoreva
in prva se zvezda prižiğa sanjava.

Ave Marija — molitev večerna,
vse bitje jo moje sladkó izdrhteva,
a duša se v njej hrepeneč razboleva,
kot dahnila vanjo bi želja nemirna.

IZVESTJA

NAŠE DELO.

«Spl. slov. žensko društvo v Gorici» je imelo v marcu svoj redni občni zbor. Predsednica Rudolfa Vidmarjeva je v otvoritvenem govoru posebno poudarjala nujno potrebo in važnost skupnega ženskega dela, saj je delokrog društva vedno širji in pomembnejši. Tajnica in blagajničarka sta v svojih poročilih podali jasno sliko o živahnem društenem gibanju. Letos sicer ni bilo večjih prireditev, a društvo je ustvarilo vendar nekaj, kar mu je v velik ponos; reden tečaj za slovenščino, katerega obiskuje 130 ljudskošolskih otrok in za katerega vlada vedno več zanimanja med otroki in stariši. Pozorno so članice sledile poročilu blagajničarke, ko je naštevala vsote, ki so bile nabrane ob raznih prilikah med našim ljudstvom v dobrodelne namene društva. Vsaka posebe je čutila hvaležnost napram blagim darovalcem in neumornim nabiralkam.

Za novo predsednico je bila izvoljena Justina Podgornikova.

PO ŽENSKEM SVETU.

† **Andjelija Lazarevičeva.** Umrla je letosne zime v Beogradu. Mlada, povsod priljubljena; vsled svoje izredne skromnosti znana le ožjemu krogu. Bila je hčerka rano umrlega dr. Laze Lazareviča, priznanega srbskega pisatelja.

Pokojnica je bila globokočuteča umetniška duša. Proforski poklic ji ni mogel zadoštovati, pa je šla v Pariz in se posvetila slikarskemu študiju. Živeła je potem v Dalmaciji, a odšla je kmalu v vsemir kot žrtev zavrtnate bolezni. Zapustila je lepo zbirko slik. Zadnje čase je tudi precej pisala; izdala je knjigo «Misao», pred smrtjo pa je baš pripravljala za tisk «Šest pripovedak». Nedoručena sta ostala dva večja spisa, v katerih je bila izdelala šele glavne momente.

Lazarevičeva je prva začela uporabljati srbske narodne motive kot okraskov na porcelanu. Danes jih delajo po vsej deželi, po vseh šolah.

Nad vse zanimiva so njena privatna pisma. Z neprestanih potovanj je vedno pisala svojim znancem; zanimiva so, duhovita, polna naravne pristrčnosti. Če bi bila živeła v 17. stoletju, bi bila šla njena pisma iz rok v roke in bi se čitala po salonih kakor znameniti dopisi madame Sevigné.

Vse njeno občevanje s prijateljci in znanci je bilo nekaj posebnega. Druževala je pristrčnost in inteligenco na tako lep način, da se je vsakemu prikupila in si je sleherni želel njene družbe. Bila je vsekakor izredna

žena; škoda da ji je bolezen zabranila globlje udejstvovanje njenih izredno visokih duševnih sposobnosti.

Ženski izum. Alice Events, profesorica v higijenskem laboratoriju v Washingtonu, je odkrila bacil znane bolezni, pri kateri človek neprestano spi. Kadar zdravniki izpoznajo bacil bolezni, lahko tudi kmalu določijo zdravilo za dotično bolezen. Iznajdbo Eventsove pristevaje med najzanimivejše in najvažnejše uspehe, katere je kdaj dosegla žena.

MATERINSTVO.

Umiranje dojenčkov. Največ otrok, ki so v prvem letu življenja, umre meseca julija, avgusta in septembra; največ seveda takih, katerih matere ne doje same. Nekateri pravijo da zato, ker v tem času vročina vpliva na mleko, da se v njem lažje zaplode bacili ali bakterije. Saj je znano, da se v vročini mleko kaj rado zagriže ali skisa. Kisanje samo pa povzročajo bakterije. Drugi pa trdijo, da je v tistih mesecih vzrok vročina, ki neugodno vpliva na otroka. Dete dobi v tistem času najlažje črevesne bolezni, katere ga mnogokrat pokopljejo.

Rak na maternici. V Jugoslaviji umira vsako leto 13.000 ljudi na raku, med temi 4400 žensk vsled raka na maternici. Pač grozna bolezen!

Zdravniki trdijo, da je glavni vzrok tej nesreči nesnağa. Pri nas smo v tem pogledu še zelo zaostali, skrb za čistočo na spolovilih se zdi marsikateri še greh. Sramežljivost je gotovo lepa čednost, a le kadar je na pravem mestu. Če pa škoduje zdravju, jo mora človek premagati in gledati, da stori vse, kar je potrebno, da se prepreči bolezen.

Mesečno krvavenje in razdraženost žene v tem času omogočita, da se maternica hitreje okuži in oboli na raku. Zato se je treba takoj po vsakem perilu prav dobro omiti ali okopati. Prevroča ali prehladna voda je v tem slučaju tudi lahko škodljiva, najboljša je 37° C.

Rak na maternici dobe večkrat ženske pri porodu. Seveda je tudi tukaj vedno kriva nesnağa. Zato ne morem nikdar dovolj priporočati čistoče.

Kdor oboli za rakom, mora iti takoj k zdravniku in v bolnico. Drugače spravi v nevarnost sebe in tudi one, ki pridejo z njim v dotiko. Tudi rak je namreč nalezljiva bolezen. Klice ali bacili, ki ga povzročajo, se po dotikanju prenesejo na drugo osebo, ki kmalu oboli. Prenašajo pa se seveda v prvi vrsti po nesnaği. Vsaka umazanost, zlasti pa strjena kri, je že sama na sebi ugodno gnez-

do za bacile. Kakor vsako bolezen, tako nalezijo tudi raka najhitreje taka oseba, ki je že itak oslabela, občutljiva, ali zastrupljena s prevelikim uživanjem pijače, tobaka ali s kako drugo boleznijo. Zato je vedno v manjši nevarnosti pred rakom na maternici ona žena, ki se dovolj čisti in utrjuje. To pa doseže z izdatno hrano, s čistim zrakom in z zadostnim gibanjem.

HIGIJENA.

Gologlavost. Še pred nekoliko leti so smatrali za čudaka onega, ki je hodil po ulicah in sprehajališčih gologlav; zadnja leta pa je bilo posebno poleti gologlavo vse, mlado in staro, moški in tudi mnogo žensk. In prav je, da je prišlo tako, da so spoznali, kolike koristi je za človeka, ako hodi gologlav. V glavi imajo svoj sedež štirje glavni čuti: vid, sluh, vonj in okus. V glavi se začenjajo in združujejo glavni živci, ki razširjajo delovanje po vsem telesu, v glavi so možgani, s katerimi so združene najvažnejše zmožnosti človeškega duha. Če ima človek glavo zdravo, opravlja vse svoje dolžnosti z veseljem, dela pridno in z lahkoto. In prav na negovanje glave misli svet vse premalo. Glavi se mora privoščiti okrepujoč sveži zrak na prostem s tem, da hodimo odkriti. Kako blagodejno vpliva lahka, nežna sapa na odkrito glavo. Kako dobro de glavi zračna kopel! Le pri najhujšem mrazu in vetru varujmo glavo s tem, da jo pokrijemo, in le v najhujšem in pekočem solncu imejmo na glavi lahek slammik ali robec. Doma pa hodimo odkriti, proč vse čepice, podnevne in ponočne, da nam bo glava sveža. Tudi za lase je bolje, da hodimo odkriti. Nekatere ženske imajo navado, da imajo doma ves dan glavo zavito v ruto, ko gredo z doma, si devajo klobuk. Kdaj naj se torej prezači glava in lasje? Ruto naj imajo ženske na glavi doma le pri pospravljanju ali pri prašnem delu, da si lase obvarujejo prahu; ko so pa pospravile, naj se počesejo in bodo gologlave!

Telesna snaga. Naj očitamo današnji modi, kar in kolikor hočemo, ali priznati ji moramo vendar veliko zaslužno: njena prva zahteva je telesna snaga. Odpri ovratniki, kratki rokavi, kratka krila, svetle nogavice: ona, ki se hoče obleči po modi, se mora najprej umiti. Dokler so nosili zaprte in visoke ovratnike, je bil videti sredi vratu rob, ki je natančno označeval, do kam se ženska umiva vsak dan. Ko si je zavihala rokave, se je dolenja stran gorenje ali celo spodnje lakti kar temnila. Goste črne nogavice so skrbno zakrivale zanemarjena kolena in pete. Dandanes je v tem pogledu gotovo bolje, posebno po mestih in trgih, kjer se ravna po modi. Pa tudi mlajša kmetka dekleta že pazijo na snago svojega telesa. Tako sem videla v neki vasi lepo navado, da se ob

nedeljah zjutraj dekleta zapro v vežo in se temeljito umijejo v čeburu. Starejši ljudje gredo k jutranji «prvi» maši, otroci se spe, dekleta pa odpravljajo živino in kuhajo zajutrek. To priliko porabijo tudi zase, segrejejo si vode in se okopljejo. Prav čudila sem se tej lepi navadi. Po leti pa se gredo kopat v bližnji potok, bodisi ob sobotah proti večeru ali ob nedeljah popoldne.

Komu pa je tudi kopelj bolj potrebna kot kmetki ženski. Ves teden je na njivi, pri plevelu ali pri senu. Prah ji zaide pod obleko, pri težkem delu se na solncu poti, preobleči se le enkrat na teden in ob delavnikih se že celo ne utegne dolgo pomuditi pri umivanju. Zato priporočam vsaki ženi in dekletu, naj posnema omenjene vaščanke. Pri takem «velikem» umivanju je priporočljiva topla voda, ker bolj izpere nesnažno. Seveda je treba rabiti tudi milo, po težkem in umazanem delu celo sodo, zlasti za noge.

Človeka kar strese gnus, ko pomisli, da se še danes dobe ženske — in tudi moški — ki se niso okopali, odkar jih je mati nehala povijati! Leta in leta delajo, pobirajo prah, se potijo, in vso to nečistočo nosijo s seboj v posteljo. Nenadoma zbolijo, treba je poklicati zdravnika, morda celo duhovnika, da dene bolnika v poslednje olje, pri čemer mu mazili noge. V kakšni zadregi so domači, ko ga morajo v naglici in bolnega umivati.

Matere, priučite otroke že od rane mladosti, da se ne bodo bali vode. Umivanje naj jim bo življenska potreba, dečkom in deklicam, fantom in dekletom.

GOSPODINJSTVO.

O likanju perila in drugo. Perilo, tudi najpriprostejše, če je lepo oprano in pravilno zlikano, je vse drugačno kot ono, ki je spravljeno le površno. Zato menim, ne bo v kvar, če se pri tem tako potrebem in — skoro bi rekla — vsakdanjem delu nekoliko pomudimo.

Da je perilo lepo, je treba, da je tudi lepo oprano. Naše žene in dekleta opravljajo svojo želto na razne načine. Lepo bo perilo, če ga skuhamo, prej ga pa moramo dobro prežmikati in izmencati, da spravimo iz nje ga vso umazanost; potem še le ga denemo v milnico kuhati 5 minut. Tako se to delo opravlja, če je družina majhna; kjer je pa več oseb, se na tak način ne more kuhati perilo. Čim večja je družina, temveč se zamaže. Najbolj sitno je pranje rjuh, katere zavzamejo v kotlu toliko prostora. Zato svetujem velikim družinam ta način žentanja: Namočij prejšnji večer perilo, debelejšje kose devaj na dno, tanjše in boljše pa na vrh. Robce moraš izprati posebej in potem šele jih namočij v skupnem čeburu. Raztopi par pesti sode v topli vodi in jo zlij v čebur, potem pa izmencavaj kos za kosom. Pri tem

pa ni treba štediti mila, kajti brez mila ne bo perilo čisto. (Med vojno smo to izkusile!)

Namiliti pa ne smeš vsega kosa skupaj, nego prej one dele, kateri se na životu najbolj zamažejo (okoli vrata, zapestjo, pod pazduho i. t. d.) potem še le vse skupaj namili in izperi. Ko je perilo izmencano, pripravi čeber nekoliko od tal, da se bo luž lahko odtekal iz njega; zloži vanj kos za kosom in sicer tako kot prej: debelejša na dno, tanjša in lepše perilo pa na vrh (robce, brisače, moške srajce). Vsak kos, ki ga zložimo v čeber, dobro iztrepljemo in lepo poravnamo ter potlačimo, da je v čeburu vse ravno. Ko smo zložili, pokrijemo na vrhu z raznimi belimi kuhinjskimi cunjami, katere rabimo pri brisanju posode, in paziti moramo, da pepel, ki ga potem zlijemo, ne zajde v spodaj zloženo perilo. Na vrh vsega dene-mo kako staro rjuho, zganjeno na dva dela, ali pa kako belo gosto blago, ki je nalašč za to pripravljeno, in ga pognemo tako, da molijo vsi vogli iz čebra čez rob. Ko je vse to pripravljeno, zavremo kotel vode, — seveda, čim več je perila, tem več je treba vode — in ko ta zavre, vržemo v krop precejšnje količino pepela iz trdih drv (iz smrekovih ali mehkih ni nič vreden) in ko parkrat dobro prevre, zlijemo na perilo. Ni prav, če zlijemo vse naenkrat, počakati moramo, da počasi popije.

Ko je kotel izpraznjen, se nalije vanj čiste vode, v katero se vrže par pesti sode in ostanke mila, in ko še to zavre, se ulije na perilo in odmaši čeber (čeber ima na dnu zamašek ali pa leseno palico, s katero se odpira luknja), da odteka luž. Pusti luknjo le priprto, da ne odteče vse naenkrat, pač pa čakaj, da curlja počasi in spotoma odnaša umazanost ter beli perilo. Tako pusti čez noč in drugi dan perilo zopet namili kos za kosom in dobro izmencaj, potem še le ga izplahni v čisti vodi in končno v plavilu. Na ta način oprano perilo bo čisto in belo; če ga sušiš na solncu, bo imelo lep prijeten duh, katerega slabo oprano perilo nima. Če je dosti perila, ga je treba politi dvakrat s pepelom in dvakrat s čisto vodo in sodo.

Ko je perilo suho, ga poškopri in pripravi za likanje. Pri tem je treba lepo nategniti in poravnati tako, da je, ko ga odvijesh, skoro kakor napol zlikano. Robce nategneš in pre-ganeš na polovico, zarobljena robova drugega na drugega, kjer je živ rob, pa tudi skupaj. Tako se dela tudi s prtiči. Perilo zlagaj po 2-3 kose skupaj, robce in prtiče deni tudi skupaj. Tako leži čez noč. Drugi dan se pripravijo za likanje. Likalnikov je več vrst. So likalniki z ognjem, z dušo, potem drugi, ki jih položimo v ogenj. Najmodernejši in najbolj praktični so likalniki na elektriko, katere pa imajo še do danes samo izvo-ljenci,

No, naj bo likalnik tak ali tak, le da si zlikamo perilo prav in lepo.

Vzemimo najprej moško srajco: primemo jo po sredini hrbita in zlikamo obe strani. Za tem pride zapestje in rokavi, potem vrat in rame; šele sedaj dobi srajca pravo lego. Položi jo po dolgem na mizo, naredi iz nabirkov male gube (pletke ali faude) in jih povleci dol, do roba srajce. Z likalnikom pojdi v notranjost srajce, dobro polikaj «plete», nakar pripravi prsa. Prsa dobro nategni in kar potegni po njih z likalnikom, kakor tudi po vsej sprednji strani. Ko je tudi to zlikano, primi srajco v sredini rame in naredi ravno črto, do roba, enako na drugi strani; obrni srajco, upogni rokave, da pride zapestje do ramen, potem zloži srajco na polovico ali pa na tri dele. — Kaj praktična je današnja moška moda, da nosijo moške srajce z mehкими prsi, le ob izrednih prilikah bele in trdo oškrbljene. Zato je prav lahko polikati tako današnje srajco, kar je bilo v prejšnjih časih silno težko. Za oškrbljene reči je treba več prakse in posebne priprave.

Pri moških spodnjih hlačah se zlikajo najprej trakovi pri hlačnikih, potem pas, nazadnje hlačniki. Hlače se zložijo tako, da visijo traki doli, ob strani. Trakove tudi zlikajo v male «pletke», kar je še lepše.

Zensko srajco zlikamo, tudi če je vezena, najprej na pravi strani. Nazadnje šele pritismo z likalnikom po vezeni, da se okrasek lepo izboči. Vsaka vezena se zlika najprej na lice, potem pa narobe.

Ker nima gospodinja nikoli odveč časa, zlika robce kar čez polovico, nakar upogne po četrtini in končno še stran, kjer je ime. Tudi ime se zlika nazadnje po narobni strani. Enako se dela tudi s prtiči. Paziti moramo, da denemo zarobljeni stranici skupaj, oni s krajcem pa skupaj.

Ko je vse perilo zlikano, ga razložimo še za par ur na kako mizo, da se mokrota popolnoma poizgubi. Nato ga spravimo v predale, vsako reč na svoje mesto. Najbolje je, ako ima vsak član družine svoj predal, da ima vse svoje reči skupaj in mu ni treba iskati drugod, kadar kaj rabi. Gospodinja mora tudi skrbeti, da dobi vsak svoje perilo že v redu in da ne manjka kak gumb ali trak, kar povzroča slabo voljo in večkrat tudi prerekanje. Sicer pa redna gospodinja vse pregleda in pošije prej, predno lika. Polikane morajo biti tudi vse 3 vrste kuhinjskih cunj za posodo, za mizo in za prah. Na deželi ne pazijo posebno, s kakimi cunjami brišejo posodo, kar je zelo neokusno. Cunj morajo biti bele, le za lonce od zunaj so lahko barvane, ker puščajo pisane niti. V cunje za posodo se ne smejo brisati roke; za roke mora biti posebna kuhinjska brisača. Cunj za posodo ne smejo biti nikdar zamazane, ker se posoda ne briše zato, ker je

umazana, pač pa zato, ker je mokra. Za posodo pri večji družini zado tujejo 3-4 cunje na teden.

Antonija G.

KUHINJA.

Marmelada iz jagod.

a) Zelo zrele jagode pretlačimo skozi fino sito, da nam ostanejo zrnca na situ. Potem vzamemo za 1 l jagod $\frac{1}{4}$ kg sladkorja, ga kuhamo toliko časa z vodo, da se povleče od žlice, in denemo vanj najprej četrtino jagod. Ko zavro, denemo zraven drugo četrtino in tako dalje, dokler niso vse jagode v sladkorju. Mešati jih moramo ves čas s srebrno žlico od dna navzgor in od roba proti sredi toliko časa, dokler se ne zgoste.

b) Lepe jagode, ki so še trde, vkuhamo v sladkorju takole: Za 1 kg jagod kuhamo 1 kg sladkorja z nekoliko vode. toliko časa, da se zgosti. Denemo vanj jagode in pustimo, da zakipe samo enkrat, potem jih stresemo previdno v porcelanasto posodo in denemo za 24 ur na hladen prostor. Drugi dan jih denemo k ognju zopet samo toliko, da zakipe, in jih postavimo še enkrat za 24 ur na hlad. Tretjič jih zopet zavremo in denemo v kozarce.

c) Jagode v rumu. Jagode vložimo v kozarec, med nje finega sladkorja ($\frac{1}{4}$ kg na 1 l jagod), vlijemo nanje dobrega ruma in zavezemo kozarec. Papir nekolikokrat preluknjamo in postavimo kozarec za več tednov na solnce.

Primorski «žvacet» (obara ali ajmoht).

1.) $\frac{1}{2}$ kg telečjega mesa razreži na kosce, položi v prazno kozo na ogenj ter pusti, da se v lastni pari duši dotlej, da se vsa tekočina popolnoma pokuha. V ponvici razbeli 1-2 žlici masla, v katerem zarumeniš 2 žlici drobtinic in primešaj to v kozo k telečjemu mesu. Osoli, zalij z vodo ali z juho, da je vse meso dobro pod tekočino. Prideni 1-2 vejici majarona, košček citronove lupine ter pusti, da se vse $\frac{1}{2}$ ure polagoma kuha. Sok mora biti lepo rumen in gost. Poleg obare serviraš cmoke, testenino, polento, žgance, dušen riž ali krompirjeve rogljičke (kifelčke).

Pristni «primorski žvacet» treba zabeliti le z maslom in se ne sme okisati.

2.) Telečje meso razreži ter v prazni kozi duši, kakor sem navedla zgoraj. V ponvici razbeli 1 žlico masla ter 1 žlico masti in v tem zarumeni 1 žlico drobtinic in $\frac{1}{2}$ žlice moke. Prideni majarona in citronove lupine ter pokuhaj kakor zgoraj.

3.) Pripravi telečje meso kakor pod 1) in 2). V ponvici razbeli 1 žlico masla in 1 žlico masti in zarumeni 1 žlico drobtinic ter $\frac{1}{2}$ žlice moke in na drobno sesekljane čebule. Ko je čebula zarumenela, prideni pest na drobno sesekljane peteršilja, da se v zabeli nekoliko povpre, potem pa vse skupaj

vlij v kozo na meso, posoli, zalij z vodo ali juho ter pusti, da se pokuha še $\frac{1}{2}$ ure.

K vsem trem načinom obare nastrgaš še lahko malo muškatovega oreha ter streses na njo, ko zaliješ, žlico nastrganega sira (parmezana), da se z vsem pokuha.

Zadnji način kuhanja «žvaceta» sem posnela pred dobrimi 30 leti od prvovrstne okoličanske gospodinje-kuharice in smatram, da je tudi ta način pristno primorski.

Najboljša jed, če jo prepogosto in nespremenjeno jemo, začne presadati, zato mora gospodinja kolikor mogoče spreminjati način kuhanja, kar se zgodi, kakor pri navedenih treh, le z majhnimi spremembami, ki pa izdatno predrugačijo okus jedi in s tem zadovolje izbirične želodce, kuharici pa prihranijo marsikateri očitek zaradi enoličnosti kuhanja.

—a—

Hrana za bolnega otroka. Spomladi dobijo otroci kaj radi nahod in kašljajo. Ponavadi imajo skoro vedno tudi mrzlico. Nobena jed jim ne diši, skrbna mama pa je zato vsa obupana. Starejši zdravniki so priporočali veliko previdnost pri hrani mrzličnega bolnika. Modernim zdravnikom pa ne dela to nikake preglavice. Če je želodeček zdrav, lahko prenese vsako jed, celo svinjsko pečenko, ako jo ima otrok rad. Saj dosti itak ne more jesti, kajti mrzlica jako oslabi telesce in potrebuje prav malo hrane. Glad si bolniček takoj uteši, zakaj bi mu torej ne dali onega, kar si sam pozele.

Važnejša je hrana potem, ko otrok okrevaja in mu preneha mrzlica. Dobiti mora jako izdatno hrano, a v mali količini in lahko prebavljivo.

Najboljša je pač juha, ali biti mora pravilno pripravljena, na pr. tako-le:

Košček dobre govedine se zmelje ali na drobno seseklja. Pridene se malo vode in zelenjave, se kuha polduro uro, potem pa precedi. Na juho se zakuha malo gresa in primeša še rumenjak. Rumenjaki je treba najprej dobro zmešati s par žlicami juhe, nato se prilije še ostala juha. Prevretti ne sme več, ker se rumenjaki zažreje in je težek za želodec. — Ako zdravnik odsvetuje govedino, se skuha juha lahko tudi iz teletine ali kuretine ali celo iz sa njih telečjih kosti. Juha naj ne bo nikoli nastala.

Otroško telesce potrebuje tudi zelenjave: špinačo ali zelen grah ali kaj drugega. Ako mora bolnik ležati, naj ne je zelja, krompirja, korenja in sploh ne zelenjave, ki spada v vrsto zelja ali pri kateri jemo gomolje in korenine. To je namreč težje prebavno. Zelenjava v obliki listov (špinača, radič in solata, tudi grašek) se skuha, dobro seseklja ali pa pretlači, kar je še bolje, in zabeli s surovim maslom. Lahko se napravi tudi redko prežganje.

Me s o ni ravno potrebno. Če ga damo, je najboljše pečeno, in sicer prav na hitro. Čim dalj ga pečemo, tem več redilnih snovi izgubi.

Jako dobro je tudi kuhano sadje (kompoti). Najizdatnejša so neolupljena pečena jabolka, katera potem prelačimo in osladimo. Sploh tudi za žejo vedno lahko damo otroku pečeno jabolko; je boljše kakor limonada, ker gasi žejo in ne gre tako na vodo. Suhe slive, dobro kuhane, so že radi tega priporočljive, ker čistijo črevesce in ni po njih otrok zaprt.

Močnatih jedi naj bolnik ne dobi takoj in posebno ne v preveliki meri. O priliki bomo navedli nekaj receptov za lahke močnate jedi pri bolnikih.

Raki. 1.) Rake kolikor mogoče dobro operi, kar navadno ni prav lahko, ker so većinoma še živi. Zato je dobro, da si pri tem pomagaš s kako kuhalnico in metličko. Rake položiš v lonec ter jih poliješ z vrela vodo, da čim prej poginejo. Nato vlij nanje $\frac{1}{2}$ kozarca kisa, $\frac{1}{2}$ kozarca vina, dobro pest seseklanega peteršilja in par strokov strtega česnika. Vse osoli, prideni nekoliko popra (prahu) ter pusti kuhati $\frac{1}{2}$ ure. Serviraj v skledi z vodo vred, da si je vsak poleg rakov vzame poljubno množino. Mnogim ta sok zelo ugaia.

2.) Osnažene rake poliješ z vrela vodo, da poginejo. V kozi razbela osminko l olja za približno 10 rakov, za večjo množino razmehaj več. V olju zarumeni polovico dobro sesekljane srednje velike čebule ter pest seseklanega peteršilja. V to položi rake; primerno osoli in opoprjaj, prideni 1—2 stroka strtega česnika, zalij z vodo le toliko, da so raki na lahko pokriti, iztisni še sok $\frac{1}{2}$ citrone ter pusti dušiti dobre $\frac{1}{4}$ ure. Razvrsti nato rake na podolgač krožnik ter vlij nanje sok.

Navadno pripravljamo rake po prvem navodilu, toda na drugi način so raki in sok okusnejši. V tem slučaju mora biti le malo soka. Pridenes lahko tudi $\frac{1}{2}$ žličke paradiznikove mezge, da je sok gostejši in pridobi na okusu.

IZ NAŠE SKRINJE.

Makedonci. (Nadaljevanje.)

Na potu iz cerkve pojo zetovi svatje tole pesem:

«Majka, Tvoj sin je kakor sivi sokol izlelet iz svojega gnezda; nosi Ti mlado snaho kakor jerebico mlado.» Na potu iz cerkve si vrže nevesta preko lica zopet veo (tančico). V novo hišo mora nevesta stopiti z desno nogo trikrat, preko glave ji vržejo tančico, da bi ne opazila nekaj, kar bi ji ne bilo po volji v dvorišču ali na hiši sami. Potem še radi tega, da ne šteje gredi na

stropu. Da bi ne rekla: «Ena greda, dve, tri do godine da svekrve ni.» (Da bi tašče ne bilo). Najprej pride tašča, poljubi snaho na obe lici ter ji reče: «Srečno da si došla, da si mi dobra hčerka, ker jaz sem Ti sedaj mati.» Tedaj nevesta poljubi roko tašči in tasto, potem pa vsem po vrsti. Nato odvede tasto mlado nevesto k ognjišču, udari jo trikrat z glavo ob dimnik (kar znači, naj ne pohajkuje in naj bo vedno pri domu). Potem jo peljejo na sredo sobe, posadijo na nizek trinožni stolček, na koleno ji denejo kolčenka (tri ali 4 leta starega dečka), kum pripelje ženina, poišče oves iz njenih oblek ter ga jima da pojesti, da bo zakon ploden in da bo prvorojenec moškega spola, nakar ženin vrže trikrat svoje pokrivalo preko nevestine glave (za prvorojenca). Kadar je ta obred končan, dajo nevesti pod vsako pazduho bel hlebec kruha, v roko svečo ter jo postavijo v vogal sobe, kjer mora stati ves dan, ne da bi izpregovorila kako besedo.

Nakolenček dobi od neveste v dar domače nogavice ali rutico. Nevesta stoji v kotu tiho s povešenimi očmi ves čas obeda, kar traja do večera. To znači, da bodi nevesta skromna ter naj ne sili v sredino. Med tem časom stoji v sobi novoporočencev razloženo vse nevestino blago (kar ga je k hiši prinesla). To razgledujejo razne tetke in strine.

Ko se svatje gostijo, prinesejo na dvorišče meh vina in žganja (ovčji mehovi). Tu se vesele in plešejo razne narodne pleske (kolo). Mladina prepeva, pije in se veseli. Pod večer prinese ženin nevesti stol in kozarec vina, katerega skupno popijeta. Na pojedini se pogovarjajo o vsem mogočem, o setvi in žetvi, o vojvodah in junaštvih itd. Okoli polnoči poje kum pesem o neizorani in nezasejani njivi, to je znak, da naj se mladi par odstrani. Kum gre prvi v sobo, noseč polne roke ovsca, pšenice in sladkorčkov ter pripelje nato mlado ženo. Pove ji, kaj je prav za prav zakon. Nato pripelje še ženina in mu pove isto kot nevesti in vzame nevesti venec z glave. Med tem urežejo godci kako prav glasno. Na vratih pojo iz polnih grl, a kum svečano sežge nevestin venec. Kljub visoki morali tega ljudstva se vendar pripetijo, da ni nevesta nedolžna. V takim slučaju se nevesta vrača materi in je zakon po njihovem običaju neveljaven. Ne vrača se povsod, včasih potisne nevestina mati ženinu nekoliko zlatnikov ter se tako stvar potlača.

S prvo zoro gre mlada prvič po vodo iz novega doma. Spremlja jo kum, deveri in vsi mlajši svati z godci na čelu. Od hiše do studenca ali vodnjaka prepevajo pesmi, tja in nazaj grede. Ko se vrnejo, da tašča nevesti v roke metlo, a svatje vržejo po tleh slaščice, denar in malo pšenice. Snaha mora pometati od praga v hišo, kar znači, da naj

bo pridna in štedljiva gospodinja ter naj vse vleče v hišo, a ne iz hiše.

V okolici Prilipa in Bitolja zapreta tast in tašča, ko pripeljejo nevesto, vrata svatom pred nosom. Tedaj začnejo svatje razbijati po vratih in tast v hiši vpraša: kdo je?

Odgovor se glasi: «Svatje».

Na oknu se prikaže tastova glava, nakar se razvije od prilike tak le razgovor:

Tast: Koga iščete?

Svatje: Hišo za prenočišče ptice golobice.

Tast: Kdo je to?

Svatje: Mlada nevesta.

Tast: Kdo jo je pripeljal?

Svatje: Vaš sin in njen oče.

Tast: Katera je ta, nič se dobro ne vidi.

Nato se zvrstijo vsa dekleta pred tastom, a nobena ni prava. Obično odgovarja tast: «Tista, katero sem izbral svojemu sinu, je lepša, višja itd. dokler ne pripelje kum pred vrata prave neveste. Potem se tast obrne k svoji ženi in jo vpraša: «Poznaš li svojo novo hčer?» Ona odgovori: «Da». Vrata se odpro, na pragu jih pričaka tast s soljo in hlebom.

Po oddaljenih hribovskih vaseh se še sedaj dogajajo slučajji, da fant dekle ukrade. Je li dekle iz boljše hiše, a zaljubljeni fant iz siromašne ter nima upanja, da bi mu jo dali, ako bi jo formalno prosil, si izbere dva dobra prijatelja ali več in se z njimi dogovori, kako in kje da jo bodo vzeli, kam jo bodo odpeljali in skrili. Pripraviti je treba skrivališče, poskrbeti tudi za vse, kar bi se moglo zgoditi v užaljeni družini itd. Ko je vse pripravljeno, čakajo na ugoden trenutek, n. pr. ko je dekle samo doma, kadar gre pred večer po vodo, ko gre k ovcam v planino itd. V taki zaroti je vedno po kakšna ženska od njegove zlahte, ali kakšna soseda, katera je z dekletom dobro znana in tudi pozna vse v njeni hiši. Ko je dekle ugrabljeno, je prva, ki raznese to novico, ravno čna žena, katera je bila v zaroti. Dekletovi bratje in oče pride za tatom velik lov; zarotnica jim vedno kaže ravno nasprotno smer. Razjarjeni domačini strašno obračunajo z onim, ako ga ulove. Posreči li se, da ukrade deklico ter jo ima pri sebi vso noč, potem morajo privoliti v zakon, kajti smatrajo jo že za nečastno, ako jo je fant samo poljubil. Tako se včasih vrši poroka brez privoljenja ene strani, včasih celo proti volji dekletovi. V večini slučajev pa je dekle sporazumljeno in pripravljeno že davno prej. Vse to se lahko izvrši popolnoma gladko, ali so tudi slučajji, ko fant, pa tudi dekle, plačata z glavo. Vendar pa taki dve družini nikdar ne živita v prijateljstvu. Včasih se zgodi, da tréjjo skupaj taki neprijatelji. Posebno če sta fant in dekle vsak iz svoje vasi, se tako razvije cela borba med selom in selom. Dekletova vas brani svoje in smatrajo za sramoto, da jim je bila deklica ugrabljena. Drugi branijo to,

kar so vzeli; pustiti plen iz rok, pomeni, da so se osramotili na večno. Tako se zgodi, da v enem takem spopadu trpi cela vas. V mnogih slučajjih se je užaljena čast prala od kolena do kolena. Zgodi se tudi, da se fant in dekle dogovorita ter dekle sama ubeži na njegov dom. Onečastiti dekle ter jo potem pustiti, se smatra za krvavo žalitev. Za osveto se zakolne cela družina in zahteva glavo onega, kateri je onečastil deklo.

Za turške vlade so se grozno maščevali nad vso družino (da se iztrebijo vse moške glave). Še pred osemdesetimi leti niso bili pojavi takega maščevanja redki. Na ulici je nekdo ubil nekoga. Drugi dan je padel napadalec ali brat. Po končani osveto se odrasli člani te hiše umaknejo v gore s svojimi pobratimi, pobratim je več kot pravi brat. Biti brat po krvi, to je nekaj naravnega; a biti pobratim, znači biti brat po Bogu in to je najvišje. S pobratni se ne sklepajo ženitve, ker bi se to smatralo rodoskrustvom. Tako so se rekrutirali Kečaki in Uskoki po makedonskih planinah.

Mara Husova.
(Dalje prih.)

KNJIŽEVNA POROČILA.

Pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani so izšle sledeče knjige: «**Dekameron**» II. del, znamenito delo srednjeveškega ital. pisatelja Giov. Boccaccia. Prevedel ga je dr. A. Budal. Cena: broš. Din. 56, vezana Din. 72, v boljši vezavi Din. 100. Poština Din. 3.

Ista založba je dala na književni trg zbirko lepih lirčnih pesmi Mirka Pretnarja «**V pristanu**»: Cena: broš. Din. 24, vezana Din. 32. Pesnik je bil sodruidnik pri naših najboljših literarnih listih. V njegovi poeziji občutimo globok odmev resničnih lirčnih doživetij; nežno erotiko in topel utrip narave.

Dr. Ivan Lah: «**Prepeluh**». Narodna pravljica v šestih dejanjih. Cena: Din. 16. To igro so vprizorili s krasnim uspehom na dveh večjih odrih, lahko pa se igra v skrajšani obliki tudi na manjših šolskih odrih. Ker je že kot čtivo silno prijetna, priporočamo materam, naj jo nabavijo deci kot dar ob kaki posebni priliki.

Zvezna tiskarna v Ljubljani je začela izdajati prekrasen roman Dostojevskega «**Idijot**». Delo obsega 4 zvezke, doslej sta izšla dva. Cena vsakemu delu Din. 32, vez. Din. 40. «**Idijot**» je morda najgloblja zamisel velikega Dostojevskega in je svetovno znan. Poizkušali so ga tudi dramatizirati in so ga celo uprizorili, toda vsa lepota pride do veljave edino le v romanu. Vsak inteligent bi moral imeti to knjigo na svoji knjižni polici.

„OTROŠKO PERILO“

Navodila za krojenje, šivanje vezenje, vsakovrstnega perila, za otroke od dojenčka do 14. leta.

Knjižica je bogato ilustrirana, ima 2 priloge z 26 različnimi kroji in mnogimi risbami za vezenje. Naroča se pri Upravi „en. Sveta“ v Trstu in v Ljubljani. Cena za naročnice „Z. Sveta“ L 3:50, oz. Din. 12.— za ostale in v razprodaji po knjižarnah L 4:50 oz. Din. 16.—. — Vse risbe so uporabne tudi za perilo odraslih, za posteljno in drugo perilo.

Čevljarnica Forcessin

Odlikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“

TRST - Via Giuseppe Caprin števil. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvalo
ceno a vendar lepo
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatini —
najboljše čevlje daje . . .

Čevlji za dela
L 48.—

Čevlji za dela
L 48.—

Poštnina plačana v gotovini.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhac

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinovec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retuški, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajčn konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Gospodinje! Obrnite se zaupno v trgovino jestvin, kolonijal, vin likerjev V ULICI GIULIA 29. Postrežba točna. — Priporoča se udani **VEKOSLAV PLESNIČAR.**

UNDERWOOD
PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlaku in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zaktevajate ponudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

➡ Za vsako sprejemno ceno ➡

prodajam klobuke, slamnike ter vse potrebščine za modistke

MINKA HORVAT, modistka, LJUBLJANA, Dalmatinova ulica 10/II.

UMETNIŠKI ZAVOD ZA ROČNO VEZENJE

MILENA ZOR-JEŽEK

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 7/III.

VSE VRSTE BELO IN PISANO VEZENJE.

FILET - KLEPTANJE, MONOGRAMI, AŽURIRANJE. - ZASTORI
POSTELJNI PRTI. — LASTNI ATELJE ZA RISANJE ŠABLON.

CENE ZMERNE. — POSTREŽBA TOČNA.

ZOBOZDRAVNIK

DR D. SARDOČ

Specijalist za estete in zobne bolezni, perfek. na dunajski kliniki

ima svoj ambulatorij

v TRSTU, Via M. R. Imbriani št. 16/I

(Frej via S. Giovanni)